

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

VANHEMMUUS JA ERO

Vanhempien kokemuksia eron jälkeisestä vanhemmuudesta ja
tuen saamisesta vanhemmuuden säilyttämiseen

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Ida Felin
Iida Jaakkola

Lahden ammattikorkeakoulu

Sosionomi

FELIN, IDA & JAAKKOLA, IIDA:

Vanhemmuus ja ero

-Vanhempien kokemuksia eron jälkeisestä vanhemmuudesta ja tuen saamisesta vanhemmuuden säilyttämiseen

Sosiaalipedagoginen aikuistyö opinnäytetyö 66 sivua, 7 liitesivua

Kevät 2015

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee vanhemmuudessa tapahtuneita muutoksia eron jälkeen ja saatujen eropalveluiden merkitystä erovanhempien elämässä. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin yhdessä Lahden ensi- ja turvakotiyhdistyksen Eroperheen kahden kodin lapset -projektin kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millaisia kokemuksia eronneilla vanhemmilla on vanhemmuudesta eron jälkeen ja kartoittaa millaista tukea vanhemmat ovat saaneet sekä millaista tukea he olisivat kaivanneet. Tutkimustulokset mahdollisesti auttavat kehittämään Eroperheen kahden kodin lapset -projektin toimintaa.

Laadullisen tutkimuksen aineisto on kerätty haastattelemalla. Haastatteluiden tarkoituksena oli kerätä mahdollisimman omakohtaista, tuoretta tietoa ja ajatuksia suoraan eronneilta vanhemmilta.

Tutkimuksessamme selvisi suurimman vanhemmuuteen vaikuttaneen asian olleen toisen vanhemman pois muutto yhteisestä kodista. Tutkimme vanhemmuuden muutoksia vanhemmuuden rooleissa, jaetussa vanhemmuudessa sekä taloudessa. Jokainen vanhemmuuden roolin osa-alue korostui vanhemman toimiessa arkielämässään yksin lapsen kanssa. Kokonaisvaltainen vastuunotto lisääntyi, kun arjen toimintoja ei pystynyt jakamaan siinä hetkessä toisen kanssa.

Jaetun vanhemmuuden koettiin lisääntyneen niissä tapauksissa, joissa vanhempi koki entisen puolisonsa vanhemmuuden olleen vähäistä. Talouden heikentymisellä ei koettu olevan vaikutusta vanhemmuuteen vaan elinympäristö koettiin sitä tärkeämmäksi tekijäksi. Vanhemmuuden tukemisessa eron jälkeen korostui verkostojen merkitys. Saatun tuen muotoja olivat esimerkiksi keskusteluapu ja lastenhoitoapu. Eropalveluiden kautta saatu tuki auttoi selviytymään erosta sekä tukemaan ja säilyttämään vanhemmuutta. Eropalveluiden tuen myötä tilanteita pystyttiin näkemään paremmin lasten silmin katsottuna ja sitä kautta muokkaamaan omaa vanhemmuutta lapsilähtöisemmäksi.

Avainsanat: vanhemmuus, jaettu vanhemmuus, vanhemmuuden roolit, eroaminen, eroauttamispalvelut ja kvalitatiivinen tutkimus

Lahti University of Applied Sciences
Bachelor of Social Services
FELIN, IDA & JAAKKOLA, IIDA:

Parenthood and divorce
-The parents' experiences of parenthood
after divorce and getting support to
preserve the parenthood

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with adults 66 pages, 7 appendices

Spring 2015

ABSTRACT

This thesis deals with the changes in parenthood after divorce and the importance of Divorce Services in parents' life after divorce. The study is qualitative research done in cooperation with the Eroperheen kahden kodin lapset which is run by the Association of Ensi- ja turvakoti in the City of Lahti. The objective of the study is to find out what kind of experiences the parents have of parenthood after the divorce and also to reveal what kind of support the parents have had and what support they would want. The results can help Eroperheen kahden kodin lapset ö project to develop their operations.

The study material was collected by interviewing six divorced parents. The purpose of the interviews was to collect objective and current information directly from the divorced parents.

The study showed that the biggest issue which had an effect on parenthood was one of the parents' moving away from the shared home. We studied the changes in the roles of parenthood, divided parenthood as well as the economy. Each area in the roles of parenthood was highlighted when the parent was alone with the child in their ordinary life. Taking the full responsibility increased when the other parent wasn't around to share the weekdays.

In the study, divided parenting was experienced to increase in cases where parents thought the ex-partner didn't take part in raising the child. The decreasing of finances didn't affect to the parenthood but instead the environment was more important. The good relations and connections were the highlighted factors supporting parenthood after divorce. For example conversations and child care were the received forms of support. Divorce Services were appropriate to help survive the divorce and support parenthood. Parents were able to see things through the children's eyes and change their thinking into more child-oriented.

Keywords: parenthood, co-parenting, the roles of parenthood, divorce, Divorce Services and qualitative research

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VANHEMMUUS	3
2.1	Vanhempana oleminen	3
2.2	Vanhemmuuden eri ulottuvuuksia	4
2.3	Jaettu vanhemmuus	6
2.4	Huoltajuus	7
2.5	Vanhemmuuden roolikartta	8
3	PARISUHTEEN PÄÄTTYMINEN	10
3.1	Erot tilastoina nykypäivän Suomessa	10
3.2	Eron vaikutus vanhemmuuteen ja vuorovaikutussuhteisiin	13
3.3	Vanhempana eron jälkeen	15
4	EROAUTTAMISTYÖ	18
4.1	Eroauttamistyö vanhempien ja lasten tukena	18
4.2	Eroauttamistyön toteuttaminen	19
4.3	Eroperheen kahden kodin lapset -projekti	21
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
5.1	Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	24
5.2	Kohderyhmä	25
5.3	Aineiston hankinta	26
5.4	Aineiston analysointi	28
6	TUTKIMUSTULOKSET	32
6.1	Vanhemmuuden muutokset eron jälkeen	32
6.1.1	Vanhemmuuden roolit	33
6.1.2	Kasvatusvastuun jakautuminen	35
6.1.3	Taloudellinen vanhemmuus	37
6.1.4	Elinympäristö	39
6.2	Vanhemmuuteen saatu tuki eron jälkeen	40
6.2.1	Lähipiiriltä saatu tuki	40
6.2.2	Eropalvelut	43
6.3	Tulosten tarkastelu	46
7	POHDINTA	50
7.1	Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi	50

7.2	Jatkotutkimusehdotuksia	53
7.3	Oman oppimisen pohdintaa	54
	LÄHTEET	58
	LIITTEET	66

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jossa tutkimme vanhemmuuden muutoksia eron jälkeen ja kartoitamme millaista tukea vanhemmat ovat saaneet vanhemmuuteensa erotilanteessa ja sen jälkeen. Tutkimuksessamme käymme läpi eron jälkeistä vanhemmuutta eronneiden vanhempien haastattelujen pohjalta.

Koimme aiheen tutkimisen merkittäväksi, jotta löytäisimme tämän päivän ongelmatilanteita vanhemmuudessa eron jälkeisenä aikana. Avioerot ovat tilastokeskuksen (2014a) mukaan vaihdelleet vuositasolla 13 000 ja 14 000 eron välissä. Vuonna 2005 suhteutettuna avioeronneisiin, avoparit muuttivat erilleen lähes kolme kertaa useammin kuin avioparit (Kartovaara 2007, 93). Kontulan (2013) mukaan vuonna 2007 on arvioitu avoerojen koskettavan vuositasolla yli kaksinkertaisen määrän lapsia. Avioeronneista noin 60 % oli lapsiperheitä vuonna 2012 (Suomen tilastollinen vuosikirja 2013, 135). Tutkimusaiheemme koskettaa siis suurta joukkoa ihmisistä.

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää, millaisia kokemuksia eronneilla vanhemmilla on vanhemmuudesta eron jälkeen ja kartoittaa millaista tukea vanhemmat ovat saaneet sekä millaista tukea he olisivat kaivanneet erotilanteessa tai sen jälkeen. Aiomme selvittää mitä asioita vanhemmat pitivät ja kokivat tärkeinä tuen muotoina ja miten he kokevat palveluiden piiriin pääsemisen ja osallistumisen. Nousiaisen (2004, 72) mukaan eri sukupuoliin liittyvät asenteet ja ennakkokäsitykset näkyvät aina kohdatessa asiakasta, vaikka laki onkin tehnyt palveluista aiempaa sukupuolineutraalimpia. Emme halua tutkimuksessamme korostaa erikseen äitiyttä tai isyyttä, joten käytämme käsitettä vanhemmuus. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tarjota toimeksiantajalle uudenlaisia näkökulmia heidän työnsä toteuttamiselle ja kehittämiseksi.

Mielenkiintomme tutkimuksen aihetta kohtaan herätti sen ajankohtaisuus. Erojen määrä on vaihtelevassa, mutta jatkuvassa kasvussa ja vanhemmuuden säilyminen erotilanteessa ei ole itsestäänselvyys. Eropalveluiden päivittäminen ja jatkuva kehittäminen ovat nykypäivää. Myös ylipäättään oma mielenkiintomme perheiden

kanssa työskentelyä kohtaan oli merkittävässä roolissa opinnäytetyön aiheen valikoitumisessa.

Eroperheen kahden kodin lapset -projekti on opinnäytetyömme työelämän yhteistyökumppani. Projekti tuli mukaan opinnäytetyöprosessiimme, kun osoitimme oman kiinnostuksemme projektia kohtaan ja kyselimme projektin vastaavalta työntekijältä Anne Meritieltä tarvetta sosiaalialan opiskelijoiden tekemälle opinnäytetyölle. Idea yhdessä toteutetusta opinnäytetyöstä sai vihreää valoa projektin suunnalta, joten opinnäytetyömme toimeksiantaja oli selvillä ja lähdimme yhdessä ideoimaan opinnäytetyön suuntaa. Käytyjen keskusteluiden kautta aiheeksi alkoi muodostua vanhemmuuden tukeminen ja se muokkautui nykyiseen muotoonsa pikku hiljaa opinnäytetyöprosessin edetessä.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Tutkimuksessamme olemme käyttäneet laadullisen tutkimuksen eri vaiheita ja olemme tukeutuneet tutkimuksen toteuttamisessa lähdekirjallisuuteen. Keräsimme aineiston tutkimusta varten Lahden ensi- ja turvakotiyhdistyksen Eroperheen kahden kodin lapset-projektissa mukana olleilta vanhemmilta. Haastattelimme kuutta ainakin kerran eronnutta henkilöä, joilla oli vähintään yksi lapsi. Olemme luottaneet saatavilla olevaan teoretietoon ja rakentaneet opinnäytetyömme laadullisen tutkimuksen niiden pohjalta. Olemme hyödyntäneet työssämme verkkomateriaalia, kirjallisuutta, aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja muita teoksia.

2 VANHEMMUUS

Vanhemmuutta voidaan tarkastella monista eri näkökulmista (Kääriäinen 2008, 108). Perustehtävänä vanhemmalla on lapsen kasvun ja kehityksen kokonaisvaltainen mahdollistaminen sekä tukeminen (Lastensuojelulaki 2007/417, 1 - 2 §). Vanhemmuuden pyrkimyksenä on luoda lapselle sellainen ympäristö, jossa lapsi pystyy käyttämään hänelle ominaisia tapoja sekä taitoja ja kehittämään niitä. Vanhemmat muodostavat lapsen kanssa suhteen, jossa lapsilla on turvallista harjoitella elämäntaitoja. (Kaimola 2005, 11.)

2.1 Vanhempana oleminen

Kaimola (2005, 14) kirjoittaa, että vanhemmuuteen tarvitsee kasvaa eikä vanhemmuus ole synnynnäistä. Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen ja Kurvinen (2006, 93) kuvailevat vanhemmuuteen kasvamisen olevan valtava muutos niin äidille kuin isälle. Siihen miltä elämänmuutos tuntuu, vaikuttaa elämäntilanteen lisäksi se syntyykö vanhemmuus ennalta suunniteltuna vai yllättäen. Kaimolan (2005, 14) mielestä onnistuakseen vanhempana aiheeseen tarvitsee perehtyä, arvostaa vanhemmuutta ja saada tukea niin puolisolta kuin lähipiiriltä. Myös pitkät ja onnistuneet kasvatuserinteet vaikuttavat myönteisesti kasvatuksessa onnistumiseen (Wahlbergin 2005, 87).

Hellstenin (2003, 9) mukaan kasvattaminen on tehtävä, joka on suoritettava niillä valmiuksilla, mitä on saanut muun muassa omien kokemusten, arvojen, tietojen ja sitoutumisen kautta. Myös Kaimolan (2005, 16) mielestä vanhemman kasvattavat oman elämäkokemuksensa avulla lasta, minkä vuoksi on merkittävää miten vanhemmat kokevat ja tiedostavat itsensä sekä käsittelevät omia tunteitaan ja kokemuksiaan. Kääriäinen (2008, 109) kuvaa vanhemmuutta prosessina, joka muuttuu jatkuvasti.

Vanhempana oleminen herättää monia erilaisia tunteita, jotka voivat vaihdella valtavan onnellisuuden ja tyytyväisyyden kuin myös syvän raivon sekä väsymyksen välillä. Tunteet vaihtelevat ääripäästä toiseen. (Vanheppainnetti 2015.) Juvakan (2005, 25) mukaan pitää olla itselleen armollinen eikä vaatia

jatkuvaa iloa ja onnea perheen arjessa. Ristiriidat ja haastavat tilanteet kuuluvat vanhemmuuteen, mistä on selvittävä ja asiat sovittava. Wahlberg (2005, 81 - 82) mainitsee myös vanhempien kokemien syyllisyyden ja häpeän tunteiden olevan osa vanhemmuutta. Niitä syntyy muun muassa tilanteissa, joissa lapsi ei käyttäydy toivotulla tavalla, on voimakastahtoinen tai ujo. Tilanteet saavat vanhemmat kokemaan epäonnistuneensa vanhemmuudessaan. Vilén ym. (2006, 102) pitävät tärkeänä vanhemmuuteen kuuluvia epävarmuuden tunteita, jotka auttavat kyseenalaistamaan omaa vanhemmuuttaan. Vanhemmuuttaan kyseenalaistaessaan ja pohtiessaan voi löytää menneisyydestä asioita, jotka ovat tuntuneet joko hyviltä tai huonoilta vaihtoehdoilta lapsen kasvatuksessa.

2.2 Vanhemmuuden eri ulottuvuuksia

Vanhemmuus voidaan jakaa muun muassa biologiseen, juridiseen, psykologiseen ja sosiaaliseen vanhemmuuteen (Huttunen 2012). Vanhemmuuden määrittely on lapsen kannalta tärkeää, vaikka joskus se saattaa olla vaikeaa (Vilén ym. 2006, 86). Huttunen (2012) määrittelee sosiaalisen vanhemman olevan aikuinen, joka on jakamassa lapsen kanssa arkea. Sosiaalista vanhemmuutta esiintyy uusperheissä, jolloin perheeseen kuuluva uusi aikuinen toimii sosiaalisen vanhemman roolissa. Vanhemman ei tarvitse välttämättä olla biologinen tai juridinen vanhempi, vaan se henkilö, joka toimii mukana lapsen päivittäisissä asioissa. Vilén ym. (2006, 86) toteavat käytännön asioista huolehtimisen olevan lapsen kannalta merkittävää, vaikka esimerkiksi uusperheessä lapsi saattaakin kapinoida uuden sosiaalisen vanhemman huolenpitoa vastaan. Sosiaalinen vanhemmuus syntyy huolenpidosta sekä arjen jakamisesta toisinkuin biologinen vanhemmuus, jossa merkittävää on muun muassa varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde ja fyysisyys (Huttunen 2012).

Vilén ym. (2006, 86) kirjoittavat biologisen vanhemmuuden merkitsevän biologisen perimän siirtämistä lapselle. Vanhemmuuden tulkitseminen on selkeämpää, kun lapsi asuu biologisten vanhempiensa luona. Huttunen (2012) huomauttaa, että biologinen vanhemmuus voi olla harhaanjohtavaa, sillä vaikka olisikin lapsen biologinen vanhempi, se ei tarkoita välttämättä vanhemmuuden toteutumista tai vanhemman sekä lapsen samankaltaisuutta.

Juridinen eli oikeudellinen vanhemmuus merkitsee lähtökohtaisesti biologista vanhemmuutta. Kuitenkin oikeudenkäynnin tai vanhempien oman suostumuksen kautta on mahdollista muuttaa vanhemmuutta oikeudellisella tasolla. (Vilén ym. 2006, 86.) Juridista vanhemmuutta kutsutaan huoltajuudeksi, jota määrittää lainsäädäntö. Juridisen vanhemmuuden oikeuksia ja velvollisuuksia määrittävät muun muassa lastensuojelulaki (2007/417), laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983/361) sekä isyyslaki (1975/700). Lakien tarkoituksena on turvata lapsien oikeuksia tullakseen huomioiduksi ja huolehdituksi elinympäristössään. Isyyslaki (1975/700) mahdollistaa isyyden vahvistamisen kuin myös sen purkamisen.

Neljännessä vanhemmuuden muodossa, psykologisessa vanhemmuudessa on lähtökohtaisesti merkittävää lapsen kiintymys vanhempaansa. Lapsen kokiessa aikuisen psykologisenä vanhempana, on lapsen helpompi ottaa vastaan ohjausta, neuvoja ja tukea. (Vilén 2006, 86.) Huttusen (2012) mukaan sosiaalista vanhemmuutta on mahdollista syventää psykologiseksi vanhemmuudeksi silloin kun vuorovaikutussuhteet syvenevät, luottamus lapsen ja vanhemman välille syntyy ja kiintymyssuhde muodostuu. Huttunen (2012) näkee psykologisen vanhemmuuden sosiaalista vanhemmuutta syvällisempänä ja pitää psykologisen vanhemmuuden syntymistä mahdollisena myös myöhemminkin turvallisen aikuisen kanssa.

Merkittävä osa vanhemmuutta ovat myös taloudelliset velvollisuudet, joiden on lain mukaan määrä turvata lapsen aineelliset ja henkiset tarpeet lapsen kehityksen tasoisesti. Myös hoidosta ja koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista tarvitsee vanhemman huolehtia. Lapsen elatuksessa huomioidaan vanhemman kyvyt huolehtia elatuksesta sekä lasten oma kyky osallistua elatukseensa. (Laki lapsen elatuksesta 1975/704, 1 - 2§.) Taloudellinen vanhemmuus on käytännössä materiaalien tarpeiden, kuten ruuan, vaatteiden ja harrastusvälineen hankkimista (Hakovirta ja Rantalaiho 2009, 39).

Silloin kun toinen vanhempi ei huolehdi lapsen elatuksesta tai kun lapsi ei asu vanhemman luona jatkuvasti, vanhempi maksaa elatusapua. Vanhempien on mahdollista sopia keskenään elatusavusta tai jos sopiminen ei onnistu niin

käräjäoikeus ratkaisee asian. Kela maksaa elatustukea, jos toinen vanhempi ei ole suostunut tai pystynyt maksamaan elatusapumaksuja, elatusapu on pienempää kuin elatustuki tai jos lapsen isää ei ole voitu vahvistaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.)

Erovanhemmuudesta puhutaan silloin, kun avo- tai aviopari, jolla on yksi tai useampi lapsi, eroaa. Erosta huolimatta vanhemmuus, siihen kuuluvat vastuut ja velvollisuudet säilyvät kuitenkin koko elämän ajan. Ero vain hieman muuttaa vanhemmuuden muotoa ja saattaa tuoda siihen lisähaasteita ja muita muutoksia. Perustehtävä säilyy kuitenkin ennallaan. Erovanhemmuus käsitteen sijaan voidaan käyttää myös käsitettä vanhemmuus eron jälkeen. (Pernu & Pohjola 2011, 19.)

2.3 Jaettu vanhemmuus

Jaetussa vanhemmuudessa useampi kuin yksi henkilö toteuttaa vanhemmuutta (Pitkänen 2011, 88). Vanhemmuus on haastava tehtävä, johon yhteiset säännöt luovat turvallisuuden tunnetta ja selkeyttä. Jaettu vanhemmuus edistää vanhempien jaksamista, jolloin kaikesta ei tarvitse huolehtia yksin. Jaettu vanhemmuus antaa myös esimerkin lapselle toimivasta tavasta tehdä yhteistyötä. (Väestöliitto 2015.) Kurosen (2003, 114) mukaan yhdessä olevilta vanhemmilta odotetaan vanhemmuuden tasaisesti jakautumista sekä saumatonta yhteistoimintaa, vaikka todellisuus olisikin toista. Erilaiset roolit ja käytännön työt korostuvat kuitenkin erovanhemmuudessa, kun toinen aikuinen ei ole jakamassa arkea.

Jaetussa vanhemmuudessa molemmat, sekä äiti että isä, ovat sitoutuneet olemaan vastuullisia vanhempia, jotka pystyvät arvostamaan toistensa vanhemmuutta. Vanhemmat kykenevät jakamaan omia ajatuksiaan, tunteitaan sekä kokemuksiaan vanhemmuuteen liittyen. Ilojen ja surujen jakaminen on osa yhteistä tunteiden läpi käymistä. Tärkeää on sietää tavallista arkea ja tukea toista selviytymään arjen koitoksista. Jaettu vanhemmuus merkitsee myös työnjaon tekoa ja tunnesuhteen jatkumista vanhemman ja lapsen välillä. (Väestöliitto 2015.)

Jousmäen ja Kososen (2009, 174) mukaan ero asettaa omat haasteensa vanhemmuuden jakautumiselle, mutta on kuitenkin merkittävää lapsen suhteiden

säilymiseen molempiin vanhempiin. Sullivanin (2013) mielestä lapsen kasvatuksessa on tärkeää kaksi toisiaan kunnioittavaa sekä yhteistyökykyistä vanhempaa. Oleellista yhteistyön toimivuuden kannalta ovat keskustelut lapsikeskeisesti ja päätösten teko lapsia ajatellen. Selkeät suunnitelmat, päätöksen tekoprosessi ja sovitut keskustelukanavat lisäävät yhteistyötä vanhempien välillä sekä sitouttavat vanhemmuuteen. Valmiiksi sovitut asiat myös vähentävät riitoja. Hokkasen (2005, 172) tutkimuksessa käy ilmi, että yhteishuoltajuuden toimivuuteen vaikuttavat myös vallan jakautuminen ja annetaanko toiselle rauha toimia, kuitenkin vakavissa asioissa puutuminen. Myös kolmansien osapuolten käyttö ratkeamattomissa riitatilanteissa edistää yhteistyötä.

2.4 Huoltajuuden käsitteitä

Yhteishuoltajuudessa vanhemmat vastaavat yhdessä lapsen huollosta ja lasta koskevasta päätöksen teosta. Oikeuden on kuitenkin mahdollista määrittää mihin huoltajat saavat osallistua ja kuinka huoltajuus jaetaan. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361, 5 §, 9 §.). Erotessa vanhempien tarvitsee sopia ovatko he yhteishuoltajia vai tuleeko toisesta yksinhuoltaja. Laki käsittää yhteishuoltajuuden tukevan lapsen etua parhaiten. Toinen vaihtoehto huoltajuudelle on yksinhuoltajuus, jolloin vain toinen vanhempi päättää lasta koskevissa asioissa eikä toiselle vanhemmalle saa luovuttaa lasta koskevia virallisia tietoja ellei ole muusta sovittu. (Koskela 2009, 26.)

Lähivanhempana tai -huoltajana toimii se vanhempi, jonka luona lapsi pääsääntöisesti asuu ja etävanhempana toimii puolestaan se vanhempi, kenen luona lapsi ei ole kirjoilla. Toisin sanoen vanhempaa voidaan kutsua etävanhemmaksi, vaikka lapsi asuisi vanhempiensa luona esimerkiksi vuoroviikoin, koska Suomen lainsäädäntö määrittelee niin. Lähi- ja etävanhemmuus on määriteltävä jo senkin takia, että Suomessa väestökirjanpidon mukaan lapsi voi asua vain yhdessä paikassa. (Laakso 2013.)

2.5 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikartan ovat laatineet LASSO-projektin työntekijät Marja-Liisa Helminen ja Mari Iso-Heiniemi vuonna 1999 (Helminen ja Iso-Heiniemi 1999). Suomen kuntaliiton sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluyksikön järjestämässä LASSO-projektissa (1997 - 1999) tarkoituksena oli laadunhallinnan edistäminen ja tukeminen vanhusten kotihoidossa ja asumispalveluissa sekä lastensuojelussa. Palveluiden laadun koettiin olevan hahmottomaton asia ja sen parantamiseksi projekti käynnistettiin. Projektin lastensuojelua koskevassa osuudessa mukana olivat 11 kuntaa Salon seudulta ja Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä sekä sen ylläpitämät Halikon ja Kaarinan lastenkodit. (Holma 1999, 87.)

Vanhemmuuden roolikartta syntyi työntekijöiden välineeksi lastensuojeluun, nimenomaisesti vanhempien kanssa työskentelyyn. Roolikartan avulla työntekijällä ja vanhemmalla on yhteinen keskustelupohja, josta keskustelua voi lähteä rakentamaan. Karttaa voidaan käyttää myös muun muassa arvioinnin välineenä sekä muutostarpeen tunnistamisen apuna. (Helminen ja Iso-Heiniemi 1999, 9,11.)

Vanhemmuuden roolikartta (LIITE 1) koostuu viidestä vanhemmuuden keskeisimmästä osa-alueesta, joita ovat elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja ja rakkauden antaja. Nämä ovat roolikartan ylärooleja, jotka sisältävät konkreettisen alaroolitason (Helminen ja Iso-Heiniemi 1999, 24 - 30). Yläroolit vaihtelevat suhteessa lapsen ikään, jolloin eri roolien merkitys korostuu tai muuttuu lapsen eri kehitysvaiheissa (Rautiainen 2001, 3).

Huoltajuuden alaroolin toteutuminen on merkityksellistä, jotta rutiineita muodostuisi ja säännöllinen arki toteutuisi perhe-elämässä. Huoltajan tehtäviin kuuluvat kaikki käytännön asiat, kuten ruuasta sekä vaatetuksesta huolehtiminen, virikkeiden tarjoaminen, taloudellinen huolehtiminen, puhtaudesta ja sairastumisen ennaltaehkäisystä huolehtiminen kuin myös ympäristöstä huolehtiminen ja lapsen kannustaminen riittävän ulkoiluun. (Helminen ja Iso-Heiniemi 1999, 24 - 25.)

Rakkauden antajan roolin tarkoitusta Helminen ja Iso-Heiniemi (1999) kuvailevat toimimisen lapsen itsetunnon ja itseluottamuksen kasvattajana sekä tukena. Roolin tärkeimpiä asioita ovat vanhemman huolehtiminen omasta itsestään, hellyyden osoittaminen, lapsen lohduttaminen ja suojeleminen. Myös oman itsensä ja lapsen hyväksyntä sekä lapsen arvostaminen ja kunnioittaminen kuuluvat rakkauden antajan rooliin. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 25 - 26.)

Elämän opettajan roolissa vanhempi opettaa sosiaalisia taitoja ja tapoja sekä arvoja, asenteita ja moraalialueita lapselle. Vanhemman tehtävänä on toimia mallina lapselle. Vanhempi näyttää lapselle, kuinka arjen askareet hoidetaan ja kuinka käyttäytyään erilaisissa tilanteissa, mikä on oikein ja mikä on väärin. Tapojen, perinteiden ja arvojen välittäminen ovat myös osa elämän opettajan roolia. (Helminen ja Iso-Heiniemi 1999, 26 - 27.)

Ihmissuhdeosaajana vanhempi opettaa lasta tunnistamaan omia tunteitaan ja tarpeitaan sekä ilmaisemaan niitä. Vanhemman rooliin kuuluu lapsen kanssa keskustelut, kuunteleminen, opastaminen ristiriitatilanteissa, lapsen kannustaminen ja lapsen tunteiden hyväksyminen. Vanhemman on tärkeää osata antaa ja pyytää anteeksi sekä tukea lapsen itsenäisyyttä. Tasapuolisuuden toteuttaminen sekä lapselle erilaisten ihmissuhteiden mahdollistaminen muun muassa sukulaisiin ja lapsen ikäluokkaan ovat myös osa ihmissuhdeosaajan tehtävää. (Helminen ja Iso-Heiniemi 1999, 28 - 29.)

Vanhemmuuden rooleihin kuuluva rajojen asettaja luo turvallisen lapsuuden eli rajojen asettaminen lisää lapsen turvallisuutta. Vanhempi takaa lapselle fyysisen koskemattomuuden, luo turvallisuutta, toimii sääntöjen ja sopimusten noudattajana sekä valvojana. Tärkeä osa roolia on myös rajata lapsen käytöstä ja huolehtia lapsen elämänrytmistä. Vanhemman tulisi osata myös omien voimavarojen ja oman käyttäytymisen hallinta. (Helminen ja Iso-Heiniemi 1999, 29 - 30.)

3 PARISUHTEEN PÄÄTTYMINEN

Kääriäinen (2008, 20) tuo tutkimuksessaan esiin, että erolla tarkoitetaan parisuhteen päättymistä, on sitten kyseessä avioero tai avoero. Avoliitot ovat nykyään hyvin yleinen parisuhteen muoto, joten ero ó käsitettä käytettäessä ei voida puhua ainoastaan avioeroista. Taskinen (1997, 7) puolestaan kirjoittaa Ayalon ja Flasherin kirjan *Ketjureaktio: lapset ja avioero esipuheessa*, että ero on uuden alkamista vanhan päätyttyä. Kontulan (2013, 52) mukaan eroja voidaan tarkastella taloudellisina, juridisina, sosiaalisina tai psyykkisinä eroina. Ennen eroamista pariskunta käy läpi pitkän prosessin, joka sisältää tapahtumat ennen erovalmiuden heräämistä ja loppujen lopuksi eron toteuttamisen. Eroprosessista voidaan puhua myös emotionaalisen sidoksen purkautumisprosessina.

Suomi on maailman tilastojen kärkipäässä erojen lukumäärässä. Tästä voidaan päätellä, että yhteiskuntamme on parisuhdetta erityisesti stressaava tai, että pariskunnat ja perheet eivät saa riittävästi tukea selviytyäkseen. Syitä eroamiselle on lähes yhtä paljon kuin meitä ihmisiäkin. Eroon kuitenkin päädytään useasti parisuhteen ja molempien osapuolten onnellisuustason laskiessa, silloin kun parisuhde ei enää tarjoa riittävästi tyydytystä ja onnellisuuden tunnetta. Ajatus paremmasta elämästä ja onnellisuudesta vaikuttavat useasti eropäätöksen tekemiseen. Myös ihastumisen tai rakkauden tunteiden puuttuminen vahvistavat parisuhteen päättämistä. Konkreettisia eroihin johtavia syitä ovat työelämän haastavuus ja väärät käsitykset suhteen olemuksesta. (Kiiänmaa 2008, 19 - 20, 12 - 13.) Kontula (2013, 57) toteaa henkisen ja fyysisen väkivallan, uskottomuuden päihteidenkäytön eroamisen syiksi. Kääriäinen (2008, 37) puolestaan tuo eroamisen syiksi esille toimimattoman vanhemmuuden, läheisyyden puutteen ja yksinäisyyden.

3.1 Erot tilastoina nykypäivän Suomessa

Käsitlemme erotilastoja lähinnä avioerojen kautta, sillä tarkkoja tilastoja avoliittojen päättymisestä ei ole tiedossa. Avioerojen määrä on kuitenkin suhteessa korkeampi kuin avioerojen. Vuonna 2005 avopareista muutti erilleen 7,5 %, kun

aviopareista erilleen muutti 2,6 %. Määrät ovat lähes kolminkertaisia toisiinsa verrattuna. (Kontula 2013, 28 - 29.)

Tilastokeskuksen (2014a) mukaan avioerojen määrät ovat vaihdelleet joko hieman vähentyen tai lisääntyen viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana Suomessa. Taulukko 1:stä näkee, että vuonna 2006 ja 2007 avioerojen määrä laski edellisvuoteen verrattuna, kun taas vuodesta 2008 vuoteen 2010 avioerot nousivat edellisvuoteen verrattuna. Suomessa avioeroja oli 13 766 vuonna 2013. Avioerojen määrä lisääntyi edellisvuoteen verrattuna 726 kappaleella. Avioerojen lukumäärässä on tapahtunut kasvua, vaikka luvut heilahtelevatkin välillä myös hieman alaspäin.

Taulukko 1. Avioerot vuosina 2004 - 2013

Vuosi	Avioerot
2004	13 234
2005	13 383
2006	13 255
2007	13 224
2008	13 471
2009	13 527
2010	13 619
2011	13 469
2012	13 040
2013	13 766

Euroopan erotilastoihin (Taulukko 2) verrattaessa vuonna 2012 Suomessa tapahtui 2,5 avioeroa tuhatta asukasta kohden, kun keskiarvo laskettuna Eurostat-tilastosta oli noin kaksi avioeroa. Suomi on avioerotilastossa hieman yli keskiarvon. Korkeimmat avioeroluvut olivat Latviassa (3.6 avioeroa/1000 asukasta) ja Liettuassa (3.5 avioeroa/1000 asukasta). Pienimmät avioeroluvut olivat Irlannissa, jossa erosi 0.6 avioparia tuhatta asukasta kohden.

Taulukko 2. Avioerot Euroopassa 2012

EU- maa	Vuosi 2012
Belgia	2.5
Bulgaria	1.6
T-ekki	2.5
Tanska	2.8
Saksa	2.2
Viro	2.4
Irlanti	0.6
Espanja	2.2
Kroatia	1.3
Kypros	2.4
Latvia	3.6
Liettua	3.5
Unkari	2.2
Malta	1.1
Alankomaat	2.1
Itävalta	2.0
Puola	1.7
Portugali	2.4
Romania	1.6
Slovenia	1.2
Slovakia	2.0
Suomi	2.4
Ruotsi	2.5

Puhuttaessa Suomen avioeroista lapsiluvun mukaan, eronneista aviopareista noin 60 %:lla oli vähintään yksi lapsi vuoden 2012 lopussa (Tilastokeskus 2013, 135). Vuoden 2005 tutkimus osoitti, että avoparien lapset kokivat vanhempien erilleen muuton yli kaksi kertaa useammin kuin avioparien lapset (Kartovaara 2007, 96). Erot koskettavat monia lapsiperheitä vuosittain. Muun muassa erojen jälkeen muodostuvat yhden vanhemman perheet ja uusperheet ovat kasvaneet verrattuna muutaman vuosikymmenen takaiseen (Tilastokeskus 2014).

Vuonna 2013 uusperheiden osuus lapsiperheistä oli 9,0 %, kun vuonna 1990 vastaava luku on ollut 6,9 %. Äiti ja lapsia -perheitä oli 17,7 % sekä isä ja lapsi perheitä 2,8 % kaikista lapsiperheistä vuonna 2013. Se tarkoittaa, että viidennes lapsiperheistä oli vuonna 2013 yhden vanhemman perheitä. Vastaavasti vuonna 1990 äiti ja lapsia perheitä oli 12,3 % sekä isä ja lapsia perheitä 1,7 %. Äiti ja

lapsia sekä isä ja lapsia osuuksilla on ollut ja on edelleen huomattava ero toisiinsa nähden. (Tilastokeskus 2014b.)

3.2 Ero vaikuttaa vanhemmuuteen ja vuorovaikutussuhteisiin

Eron tuomat vaikutukset yksilön elämään ovat vaihtelevia. Ero voi muuttaa asumisjärjestelyjä, vaikuttaa ihmissuhteisiin, tuoda taloudellisia muutoksia ja muokata ihmisen ajattelumaailmaa tai haavoittaa henkistä hyvinvointia. Kaikki on hyvin yksilöllistä eikä asioita voida luokitella sen tarkemmin. Nimenomaan eron tuomia kielteisiä muutoksia ihmisen elämään on pyritty tutkimaan. Tutkimuksista huolimatta on silti selvää, että ero voi tuoda ihmisen elämään myös paljon onnellisuutta ja itsenäisyyttä. (Kontula 2013, 186 - 187.)

Kiianmaa (2008, 6, 92) toteaa monien erojen koskettavan aikuisten lisäksi myös lapsia, joten ero on koko perheen kriisi. Parisuhteen päättymiset eli erot koskettavat vuositasolla kymmeniätuhansia lapsia. Avioliittolaki ja lastensuojelulaki ajavat lapsen etua erotilanteissa, mutta useasti lapset jäävät aikuisten varjoon eron sattuessa. Vanhempien eron vaikutusta lapsiin ei voi milloinkaan väheksyä vaan ero vaikuttaa väistämättä myös lasten elämään. Myös Kontula (2013, 188 - 189) tuo tutkimuksessaan esille eron vaikutusta lapsiin ja kertoo sen olevan syvästi koskettava tapahtuma lapsen elämässä, joka voi vaikuttaa lapsiin vielä vuosienkin jälkeen. Vanhemman rooli, asioiden hoitaminen, eron merkitysten etsiminen ja huomioiminen ja lapsen ahdistuksen minimoiminen ovat aikuisen tärkeitä tehtäviä eron tapahtuessa. Kokonaisuudessaan ero on monia ihmisiä koskettava tapahtuma. Etenkin, kun parisuhteen päätyminen osuu lapsiperheen kohdalle, monien ihmisten elämä kohtaa mullistuksen eli perhe muuttaa muotoaan. (Pursi 2012.)

Lapsi voi oireilla vanhempien eroa eri tavoin ja luonnollisesti lapsen ikä vaikuttaa siihen, miten lapsi reagoi eroon. Huoltajuusriidat ja kasvatuskysymykset hämmentävät koko perhettä ja saattavat sekoittaa pakkaa sekä aiheuttaa ristiriitoja vuorovaikutussuhteissa perheenjäsenten välillä. Vanhemman ja lapsen välinen suhde joutuu myös kovalle koetukselle eron myötä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014b.) Lasten psykiatri Sinkkosen (2003, 125) mukaan ei

kuitenkaan suoranaista vastausta eron vaikutusta lapsen kehitykselle voida antaa. Erotilanne on myös molemmille vanhemmille poikkeuksellinen tapahtuma. Vanhemmat voivat oireilla esimerkiksi psyykkisesti eron aikana tai sen jälkeen. Eroaminen ja ero ovat elämäkriisejä ja ne voivat ilmetä yksilön kohdalla esimerkiksi masennuksena tai ahdistuneisuutena, jolloin koko ihmisen ja lasten elämä voi muuttua merkittävästi. (Valtonen 2014, 3.)

Parisuhteen päättyessä myös ihmissuhteet muuttuvat. Merkittävää ero ja ihmissuhteiden muutokset ovat etenkin silloin, kun pariskunnalla on yhteisiä lapsia. Eronnut pariskunta joutuu pohtimaan ja tekemään ratkaisuja esimerkiksi huoltajuuden suhteen (Juvonen 2013, 20). Carstén (2009, 18, 23, 32 - 33) toteaa, ettei eron myötä ainoastaan menetetä arjesta toista vanhempaa vaan myös tuttavuus- sekä sukulaisuus suhteet muuttuvat. Eroaminen voi aiheuttaa hämmästyä sukulaisissa ja tutuissa sekä muuttaa henkilösuhteita. Eron vaikutukset sosiaaliseen verkostoon ovat vaihtelevia ja niihin on mahdollista itse vaikuttaa verkostojen säilymiseen, omien tekojensa sekä valintojensa kautta.

Entisten kumppaneiden välinen vuorovaikutussuhde on myös pitkälti henkilöistä itsestään kiinni. On hyvin yksilöllistä, miten vuorovaikutussuhde ja välit ylipäätään toimivat parisuhteen päättyttyä. Riippuu paljon siitä, millaisissa väleissä ennen eroa ollaan oltu ja onko ero ollut esimerkiksi riitaisa. Hokkasen (2005, 171) tutkimuksessa kolmannet osapuolet, olivat ne sitten ihmisiä tai asioita, muunsivat keskinäisiä suhteita erityisesti vanhempien välillä. Esimerkiksi rahaa käytettiin välineenä suhteessa tai toisen vanhemman uusi puoliso vaikutti vanhempien keskinäiseen suhteeseen. Kääriäisen (2008, 96) tutkimuksessa vanhemmat, jotka pitivät eron aiheuttamat tunteet erillään vanhemmuudesta, pystyivät toimimaan sujuvammin toisen vanhemman kanssa. Vanhemmat, joilla oli vielä vahvoja tunteita parisuhteen päättymisestä, toivat ilmi yhteistyön sekä toisen vanhemmuuden hyväksymisen vaikeuden.

Suhteen tila myös määrittelee sen, miten vanhemmuutta voidaan toteuttaa. Useasti eron myötä kasvatustuu jakautuu kahden eri kodin välille eli kahden eri osoitteissa asuvan vanhemman vastuulle. Suomessa yleinen käytäntö eron jälkeen

on yhteishuoltajuus, jolloin molemmilla vanhenemilla on samanlainen vastuu, oikeus ja velvollisuus lapsestaan. (Juvonen 2013, 20, 23.)

Maccoby ym. (1990, 141 - 155) ovat määritelleet vanhemmuuden kolmeen eri päätyyppiin eron jälkeen; yhteistyötä tekevät vanhemmat, riitelevät vanhemmat ja toisiinsa sitoutumattomat vanhemmat. Kääriäinen (2008, 57) kirjoittaa eronneiden välisestä vuorovaikutussuhteesta ja hän nimenomaan korostaa puhumattomuutta entisten kumppaneiden välillä. Puhumattomuus luonnollisesti rajoittaa vuorovaikutussuhteen toimivuutta, joka puolestaan vaikeuttaa vanhemmuuden toimivuutta. Ayalon ja Flasher (1997, 35) kertovat teoksessaan, että vanhempien tulisi nähdä eron jälkeinen aika, aikakautena, jolloin suhdetta lapseen on erinomaista vahvistaa. Mutta kuten jo aiemmin on sanottu, eronneen parin välit vaihtelevat tapauskohtaisesti ja ovat hyvin yksilölliset, ja lähes joka tapauksessa toimivaan vuorovaikutussuhteeseen ja vanhemmuuteen pyritään.

3.3 Vanhempana eron jälkeen

Kääriäisen (2008, 104) mukaan suhteen päättyessä vanhemmat joutuvat arvioimaan uudestaan omat voimavaransa ja ajatuksensa vanhemmuudestaan. Yksi tärkeimmistä vanhemman tehtävistä olosuhteista huolimatta, on turvata mahdollisimman hyvin molempien vanhempien säilyminen lapsen elämässä (Ensi- ja turvakotien liitto 2014).

Kokemukset vanhemmuudesta eron jälkeen ovat jokaisen kohdalla hyvin erilaisia. Se, kuinka kauan erosta on kulunut aikaa, miksi eroon on päädytty ja millaisena vanhemmuuden on kokenut ennen eroa, vaikuttaa siihen, millä tavalla vanhemmuus koetaan erotilanteessa ja sen jälkeen. On hyvin yksilöllistä, miten vanhemmuus jakautuu tai jaetaan eron jälkeen, mutta pyrkimyksenä on kuitenkin se, että vanhemmuus säilyy mahdollisimman hyvin erosta huolimatta.

Erovanhemman rooli on korostuneen tärkeä lapsen elämässä, koska lapsi ei välttämättä kykene ymmärtämään vanhempiansa eroa ja siihen johtaneita syitä. (Kääriäinen 2008; Kiesewetter 2013.)

Hokkanen (2005, 171) selvitti tutkimuksessaan äitien ja isien kokemuksia eron jälkeisestä vanhemmuudesta. Äitien ja isien kokemukset eivät aina poikenneet

toisistaan, vaikka sukupuolittuneisuus välillä näkyikin. Tuloksista kävi ilmi, että samankaltaiset kokemukset selittyivät lähivanhemmuudella ja liittyivät paikkaan sekä aikaan. Tyytyväisimpiä vanhemmat olivat järjestelyihin silloin, kun aika lapsen kanssa jakautui tasapuolisesti. Molemmat vanhemmat saivat viettää aikaa lapsen kanssa, mutta saivat myös riittävän lepotauon arjen pyörityksestä lapsen ollessa toisen vanhemman luona. Linnavuoren (2009, 152) tutkimuksessa kävi ilmi, että myös lapset kokivat vuoroasumisen antavan heille kaksi kotia. Eron jälkeen vanhemmuus koettiin Kääriäisen (2008, 83) tutkimuksessa ajoittain raskaana ja yksinäisenä, kun toinen vanhempi ei ollut enää jakamassa arkea. Silloin kun pois muuttanut vanhempi oli aiemmin hoitanut ison osan arjen toimista, koettiin erilleen muutto entistä raskaampana.

Kääriäinen (2008, 82) tuo tutkimuksessaan esille, että parisuhteen päättymisen jälkeen vanhemmuus muotoutuu uudelleen. Väistämättä koko perhe elää muutosten ja uusien tuulien aikoja. Arjessa ja ylipäätään koko elämässä tapahtuu konkreettisia muutoksia, jotka koskettavat koko perhettä, ja nimenomaan vanhemmat ovat kaikista näistä muutoksista vastuussa ja velvollisia tekemään muutoksista mahdollisimman toimivia. Vanhemmuuden uudelleen muotoutuminen voi viedä aikaa ja sopeutuminen muutoksiin voi olla haastavaa. Parisuhteen päättymisen muutokset ovat vanhemmuudessa näkyvimmin esillä käytännön asioissa, esimerkiksi lapsen näkemisen määrä saattaa muuttua radikaalisti. Vanhemmuus eron jälkeen voi aiheuttaa ahdistusta, yllättäviä tilanteita, yksinäisyyttä tai syyllisyyttä, mutta toisaalta myös ilon ja onnistumisen tunteita.

Ero voi vaikuttaa myös vahvasti vanhemman ja lapsen vuorovaikutussuhteeseen, jolloin liikutaan myös vanhemmuuden kartalla. Eron tuomat muutokset vanhemman ja lapsen suhteessa voivat olla joko negatiivisia tai positiivisia. Tässä kuten monissa muissakin asioissa, suhteen muuttuminen ja vanhemmuuden kokeminen lapsen kanssa on tapauskohtaista. Jo asiat ennen eroa, kuten yhdessä vietetty aika, vuorovaikutussuhteen laatu ja sisältö, vaikuttavat eron jälkeiseen aikaan ja se, miten vuorovaikutussuhde tai vanhemmuus koetaan. Suhdetta lapsen kanssa voidaan kehittää ja edistää, mutta esimerkiksi yksinään säännölliset tapaamiset eivät takaa hyvää suhdetta. Eron jälkeen vanhemman kasvatusrooli ja

osallistuminen lapsen elämään edistävät hyvää vuorovaikutussuhdetta. (Hokkanen 2005, 93; Hämäläinen, Kääriäinen & Pölkki 2009, 126.)

Kaikki eron tuomat muutokset aina taloudellisista muutoksista henkisen hyvinvoinnin muutoksiin voivat tuoda vanhemmuuteen uusia puolia tai haastaa vanhemmuutta. On kuitenkin tärkeää muistaa, että muutokset voivat olla myös positiivisia. (Kontula 2013, 186.) Myös Hietanen (2013, 3) tuo esiin edellä mainittuja asioita. Hietanen luettelee haasteiksi ja riskitekijöiksi esimerkiksi arjen muutokset ja käytännöt, vanhemman jaksamisen, ihmissuhteet ja taloudelliset tekijät. Kääriäisen (2008, 104) tutkimuksessa eron myötä löytynyt vanhemmuus antoi vanhemmille myönteisen tunteen. Vanhemmuuden tehtävät koettiin merkittäviksi ja ne toivat elämään sisältöä.

4 EROAUTTAMISTYÖ

Muuttuneeseen elämäntilanteeseen, tunteiden myllerrykseen ja asioiden järjestelmiseen saatetaan eron jälkeen tarvita ulkopuolista apua, näkökulmia ja keskusteluja asioiden selkiytymiseksi. Saatavilla olevat eropalvelut antavat rohkaisua, selviytymisen tunnetta ja tukea vaikeaan elämäntilanteeseen. Myös yhteiskunnan muuttuessa ja asiakkaiden tarpeiden kasvaessa, sosiaali- ja terveystalveluiden määrä, kohdentuvuus ja laatukriteerit kasvavat. Avo- ja avioerojen yleistyessä erilaiset palvelut liittyen eroamiseen ja eroon ovat yhä enemmän kysytyjä. (Koskela 2009, 3.)

4.1 Eroauttamistyö vanhempien ja lasten tukena

Ero koskettaa koko perhettä ja perheen lähipiiriä, joten siitä voidaan puhua koko perheen kriisitilanteena. Kriisitilanteet ovat yleensä aina monimutkaisia, aikaa vieviä ja uuvuttavia. Joskus kriisitilanteen kärjistyessä tai sen jatkuessa pitkään, saatetaan kaivata ulkopuolista ihmistä tukemaan ja neuvomaan elämän jatkumisen suhteen. Eroauttamistyö ja eropalvelut auttavat joko vanhempaa, lasta tai koko perhettä selviytymään vaikeasta elämäntilanteesta. Eroauttamistyön kulmakiviä ovat ennaltaehkäisevyys, lapsilähtöisyys ja huoltoriitojen ehkäisy. Yhä enemmän halutaan myös keskittyä vanhemmuuden säilyttämiseen, soinnollisuuteen ja lapsen tarpeiden huomiointiin. (Koskela 2009, 5; Antila, Snellman & Tuomela-Holti 2013, 18.)

Eroauttamistyötä voidaan toteuttaa koko perheelle tai vain joillekin osapuolille, kuten vanhemmille. Perheen vanhempien kohdalla voidaan toteuttaa kahdenlaista eroauttamistyötä: ennaltaehkäisevää eroauttamistyötä tai eroauttamistyötä. Koskela (2009, 10) tuo esille, että eroajatukset ovat hyvin tavallisia jokaisessa parisuhteessa. Useasti toistuvat eroajatukset ovat kuitenkin hälyttävä merkki parisuhteen tilasta. Pariskunta saattaa tarvita ulkopuolisia neuvoja ja hakeutua juttelemaan ulkopuolisen kanssa eli pariskunta saattaa tarvita ennaltaehkäisevää eroauttamistyötä. Kuten Koskela (2009, 10) toteaa, parisuhteen pulmiin on suositeltavaa hakeutua liian varhain kuin liian myöhään. Pariskunnan kohdalla eropalveluiden piiriin hakeutumisen syynä ovat useasti rakkauden tai läheisyyden

puute, vuorovaikutussuhteen vaikeus tai hoitamaton parisuhde. Kuitenkin eron tapahtuessa tai eropäätöksen vahvistuessa entiset puoliset saattavat kaivata apua vanhemmuuden kysymyksiin ja siihen, miten vanhemmuuden rooli voidaan säilyttää erosta huolimatta ja miten lapselle voidaan turvata molempien vanhempien pysyminen elämässä. Konkreettisenä esimerkkinä eronneelle parille suunnatusta eroauttamistyöstä voidaan mainita, että Vaasassa eroauttamistyötä toteutetaan yhteistyökeskustelu- toimintamallilla, jonka ideana on tapaaminen entisen pariskunnan ja yhden eroauttamistyötä tekevän työntekijän kesken. Tapaamisen tavoitteena on päästä yhteisymmärrykseen lasta koskevien asioiden suhteen ja lisätä tietoisuutta siitä, miten ero vaikuttaa lapseen. (Antila ym. 2013, 18.)

Eropalvelut ja eroauttamistyö ovat myös lasta varten. Lapset tarvitsevat vanhempien erotessa tukea ja turvallisuuden tunnetta siitä, että elämä jatkuu muutoksista huolimatta. On lasten etu ja oikeus saada vahvistus sille, että heidän osuutensa eroon on minimaalinen ja heille on saatava ymmärrys siitä, että ero on surullinen, mutta useasti myös hyvä päätös. Lasten kanssa on puhuttava ja käytävä läpi elämänmuutos lapsen ikätason mukaisesti, jotta ymmärrys erosta voidaan saavuttaa. Eron läpikäymättömyys lapsen kanssa voi aiheuttaa vahinkoa tulevaisuutta ajatellen, kun lapsi joutuu omassa mielessään löytämään selityksiä vanhempien eroon. Vanhemmat ovat ensisijaisesti vastuullisia kertomaan eroon liittyvistä asioista lapselle, mutta joissakin tilanteissa eroauttamistyön työntekijät ovat hyvä vaihtoehto. Eropalveluita on kohdistettu myös pelkästään lapsille ja esimerkkinä lapselle suunnatusta eroauttamistyöstä ovat lapsiryhmät, joiden tarkoituksena on puhua erosta lapsen ymmärrystaso huomioon ottaen. Lapsille suunnattujen eropalveluiden, kuten lapsiryhmien tarkoituksena on useasti se, että lapsi tapaa toisia samankaltaisia kokemuksia ja ajatuksia omaavia ikäisiään. (Koskela 2009, 14 - 16; Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto 2015.)

4.2 Eroauttamistyön toteuttaminen

Eroauttajia Suomessa ovat kunnat, yksityiset palveluiden tuottajat ja kolmannen sektorin toimijat sekä seurakunnat. Kunnat antavat tukea eroon esimerkiksi perhepalveluiden kautta, johon lukeutuvat perheneuvola ja sosiaalitoimi. Myös

äitiys- ja lastenneuvolat ja terveystakeskukset tarjoavat eroauttamispalveluita. (Koskela 2009, 36.) Yksityisen sektorin tuottamat eroauttamispalvelut näkyvät pääasiassa erilaisen terapioiden muodossa, kuten perhe- tai parisuhdeterapiana. Kolmas sektori puolestaan on eroauttamisen edelläkävijä. Kolmannen sektorin toimijat tarjoavat laajasti eropalveluita, johon lukeutuvat myös erilaiset hankkeet ja projektit. Merkittävimpiä kolmannen sektorin avun ja tuen tarjoajia ovat järjestöt ja yhdistykset, kuten Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Miessakit Ry. (Pernu & Pohjola 2011, 44.)

Eroauttamistyötä ja tukea eroon tarjotaan paljon neuvonnan ja vertaistuen myötä. Vertaistukiryhmiä löytyy paljon yhdistysten sekä liittojen projektien kautta. (Ensi- ja turvakotienliitto 2014, 30 - 34.) Vertaistuki näyttäytyy eroauttamistyön helmenä ja vertaistuen merkitystä korostetaan paljon. Vertaistuki mahdollistaa asiakkaalle keskustelun samanlaisia prosesseja läpikäyneiden ihmisten kanssa. Kokemusten vaihto, vastavuoroisuus ja saatu kokemustieto voivat mahdollistaa asiakkaan eroprosessin jäsentämisen ja siitä selviytymisen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Myös Kinnunen (2006, 32) tuo esiin vertaistuen merkittävyyden ja korostaa nimenomaan vertaistuen tasa-arvoisuutta ja sitä, ettei ohjeita anneta ylhäältä päin vaan jokaisen yksilön oma kokemus on oikea.

Eroauttamistyötä toteutetaan myös erilaisten auttavien puhelimien, internet - sivustojen ja keskustelupalstojen kautta. Puhelinnumeroja löytyy internetistä ja etenkin yhdistysten ja liittojen omilta verkkosivuilta. Myös paljon ajankohtaista erotietoa ja informaatiota erilaisista ryhmistä ja tapahtumista löytää verkkosivustoilta, joten tukea eroon saa myös matalan kynnyksen taktiikalla. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014b; Ensi- ja turvakotien liitto 2014; Miessakit Ry 2014; Neuvokeskus 2014.)

Vaikka eroauttamistyötä ja eropalveluita on tarjolla suoraan edellä mainittujen tahojen tuottamana ja tarjoamana, myös lähes kaikki sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset joutuvat väistämättä työskentelemään perustyössään eroperheiden kanssa. Vaikka esimerkiksi neuvolassa työskentelevän terveydenhoitajan perustyönä ei olisikaan eroauttaminen, saattaa työntekijä joutua pohtimaan ja ohjaamaan apua ja tukea kaipaavia eroperheitä tarvittavien palveluiden piiriin.

Jokainen sosiaali- ja terveysalan ammattilainen joutuu pohtimaan myös sitä, millä tavoin omalla työllään voi edistää eroperheen hyvinvointia ja voimavaroja. (Koskela 2009, 5.)

4.3 Eroperheen kahden kodin lapset -projekti

Eroperheen kahden kodin lapset -projekti on kolmannen sektorin toimija Lahdessa jota raha-automaattiyhdistys RAY rahoittaa. Projekti on aloittanut toimintansa vuonna 2011, jolloin ensimmäinen rahoitus saatiin. Hankkeen syntymisen taustalla oli tarve kehittää eroperheiden palveluita Päijät-Hämeen alueella. Hanke juontaa juurensa vuoteen 2010, jolloin lapsiasiavaltuutettu, Väestöliitto ja Lastensuojelun keskusliitto tekivät aloitteen eropalveluiden kehittämisohjelmasta. Kehittämisohjelman taustalla oli huoli lapsen asemasta erotilanteessa ja eroon liittyvistä riskeistä, koska erot olivat Suomessa yhä yleistyvämpiä. Kehittämisohjelman ideana oli se, että jokainen vanhempi voi saada tukea, apua ja neuvontaa vanhemmuuskysymyksiin ja vanhemmuuden säilyttämiseen eron jälkeen. Suuri luku myös Päijät-Hämeen erotilastoissa oli merkki siitä, että eroauttamistyötä tarvittiin. Lahden ensi- ja turvakotiyhdistys on toteuttanut eroauttamistyötä jo ennen Eroperheen kahden kodin lapset -projektiä, mutta Eroperheen kahden kodin lapset -projektilla haluttiin tuoda vielä enemmän lapsen ja vanhemman näkökulmaa esiin. Projektilla haluttiin tuoda myös lisää niin sanottuja matalan kynnyksen palveluita lähemmäs asiakasta ja ylipäättään asiakkaiden tietoisuuteen. (Meritie, Pitkänen & Ketonen 2014, 5.)

Hankkeelle asetetut tavoitteet kumpuavat tarpeesta kehittää Päijät-Hämeen eropalveluita. Eroperheen kahden kodin lapset -projektin tavoitteena on kehittää toimiva yhteistyömalli alueen julkisten palveluiden ja järjestöjen kanssa ennaltaehkäisy huomioon ottaen, turvata lapsen asema ja minimoida lapsen menetyksiä erotilanteessa, tukea vanhemmuutta ja edistää yhteistyövanhemmuuden toimivuutta sekä syventää erotyöntekijöiden tietoisuutta lapsen tuen tarpeesta. Pitkän tähtäimen tavoitteena voidaan mainita eropalveluiden juurruttaminen Päijät-Hämeen alueelle. (Meritie ym. 2014, 7.)

Hanke tekee paljon yhteistyötä alueen muiden eron parissa toimivien ja työskentelevien kanssa. Tavoitteena on ollut luoda toimivaa, ennaltaehkäisevää eroauttamistoimintaa yhteistyökumppaneiden kanssa. Yhteistyö ja kumppanuus eroauttamistyön kentällä näkyvät pitkälti palveluohjauksena ja tiedottamisena. Toimijoiden yhteistyöstä kertoo esimerkiksi öEroitiimiö-ryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti useamman kerran vuodessa. Eroitiimiin kuuluvat Eroperheen kahden kodin lapset óprojektin lisäksi muun muassa perheneuvola, perheasiain neuvottelukeskus, Miessakit, Kriisikeskus ja Alvari-perhetyö. Tapaamisten tarkoituksena on tiedottaa, jakaa ajankohtaista tietoa ja kertoa toiminnasta sekä kehittää alueen eropalveluita. Päijät-Hämeen eroauttajien on ollut mahdollista Eroitiimin kautta luoda yhteistä kieltä eroauttamisen kannalta. (Meritie ym. 2014 25-26.)

Eroperheen kahden kodin lapset óhankkeessa työskentelee kolme erotyöntekijää, joilla on asianmukainen pätevyys toteuttaa eroauttamistyötä. Hankkeen vastaavana erotyöntekijänä työskentelee Anne Meritie, jolla on erityislastentarhanopettajan tutkinto ja perheterapeutin koulutus. Kaksi muuta erotyöntekijää omaavat psykiatrisen sairaanhoitajan ja sosiaalikasvattajan tutkinnot. Hankkeen työntekijät tekevät tiivistä yhteistyötä keskenään ja päivittävät omaa osaamistaan esimerkiksi koulutusten avulla. (Meritie ym. 2014, 6.)

Hankkeen tarjoama eroauttamistyö suuntautuu niin lapsille kuin aikuisille. Projektin tarjoamalla tuella pyritään vahvistamaan vanhemmuutta, kehittämään toimivaa yhteistyövanhemmuutta ja turvaamaan lapsen kasvu, kehitys ja hyvinvointi erotilanteessa. Myös ennaltaehkäisevä tuki on yksi Eroperheen kahden kodin lapset ó projektin eroauttamistyön kulmakivistä. Projektin päätarkoituksena on minimoida lapsen menetyksiä erotilanteessa ja tukea vanhemmuuden säilymistä kokonaisuudessaan erossa ja eron jälkeen. Eroperheen kahden kodin lapset ó projektin asiakaskunta koostuu tällä hetkellä lähinnä Lahtelaisista perheistä, mutta palvelualueena ovat kaikki Päijät-Hämeen kunnat. (Meritie ym. 2014, 7; Lahden ensi- ja turvakoti ry 2014.)

Eroperheen kahden kodin lapset ó projektin toiminta ja eroauttamistyö näyttäytyvät konkreettisesti ohjauksena ja neuvontana, perhe- ja yksilötapaamisina, vertaistukiryhminä ja Eroneuvo- sekä Asiaa erosta - tilaisuuksina. Yksilöllisiä tapaamiskertoja eroperheen tai vanhemman kanssa toteutetaan asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Vertaisryhmät ovat ammatillisesti ohjattuja tapaamisia ja ne ovat kohdistettu kaikille eroperheille, myös eron kokeneille lapsille on oma vertaistukiryhmänsä. Parisuhteen päättymisen kohdanneiden äitien ja isien vertaistukiryhmä kantaa nimeä Vanhemman Neuvo, jonka tarkoituksena on mahdollistaa omien kokemusten jakaminen ja keskustelu yhdessä samojen ajatusten ja samanlaisen prosessin kanssa elävien kanssa. Erilaisten eron teemojen parissa ympärillä pyöriviä Eroneuvo ó tilaisuuksia Eroperheen kahden kodin lapset ó projekti järjestää säännöllisesti. Eroneuvo ó tilaisuudet ovat avoimia kaikille eroajatusten tai -kokemusten kanssa kamppaileville, heidän läheisilleen tai esimerkiksi erojen kanssa työtä tekeville ammattilaisille. Eroneuvo-tilaisuuksia vetää projektin työntekijät ja apuna ovat myös koulutetut vertaiserovanhemmat. Eroneuvo-tilaisuuksien tarkoituksena on antaa tukea, apua ja ohjausta, ajankohtaista tietoa erosta sekä vertaistukea. Projekti tarjoaa myös palveluita yhteistyötahoille. Yhteistyötahoille tarjotut palvelut näyttäytyvät esimerkiksi konsultointina ja koulutuksina. (Lahden ensi- ja turvakoti ry 2014.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa tutkimme vanhemmuuden muutoksia eron jälkeen ja sitä millaista tukea eronneet vanhemmat ovat saaneet tai olisivat kaivanneet erotilanteessa tai sen jälkeen. Kanasen (2008, 24) mukaan laadullinen tutkimus perustuu vahvasti tutkittavan ilmiön kuvailemiseen, ymmärtämiseen ja tulkitsemiseen. Pää tarkoituksenamme ei ole tutkimuksesta saadun tiedon yleistäminen vaan olemme pyrkineet tutkimuksellamme tuottamaan tietoa, joka antaa ymmärryksen vanhemmuudessa tapahtuvista muutoksista eron jälkeen ja tarjoaa kehittämisehdotuksia ja uudenlaisia valmiuksia työelämäkumppanille tutkimusaiheesta.

Laadullinen tutkimus tuntui luontevalta tutkimusmetodilta, koska tutkimuksemme tarkoituksena oli etsiä uusia näkökulmia, selvittää vähän tunnettua ilmiötä, tarkastella asioiden vaikuttavuutta ja löytää kuvauksia tapahtumista tai tilanteista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 138.) Kuten Hirsjärvi ym. (2009, 161) toteavat kirjassaan, laadullisella tutkimuksella halutaan kuvata todellista elämää. Tutkimuksemme aihe koskien eroja on suoraan tavallisesta elämästä ja ajankohtainen aihe nykypäivän maailmassa. Laadullinen tutkimus antaa mahdollisuuden näyttää, että todellisuus on kokonaisvaltainen ja moninainen, usean eri sattuman summa. Myös tutkimusaiheemme tulokset on helpommin esiin tuotavissa tekstein ja sanoin, joka on yksi laadullisen tutkimuksen piirteistä. Laadullinen tutkimusmetodi oli luonteva valinta senkin takia, että koimme sen olevan hyvä valinta tutkittavan aiheen kannalta. Laadullinen tutkimus myös mahdollisti oman ymmärtävän, aktiivisen ja mukana olevan roolin meille molemmille tutkijoina. (Kananen 2008, 24.)

5.1 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millaisia kokemuksia eronneilla vanhemmilla on vanhemmuudesta eron jälkeen ja kartoittaa millaista tukea vanhemmat ovat saaneet sekä millaista tukea he olisivat kaivanneet. Eron jälkeisen vanhemmuuden noustua kiinnostavaksi aiheeksi, halusimme lisätä vielä

erityisesti Eroperheen kahden kodin lapset ó projektia hyödyttävän osuuden eropalveluista.

Vanhemmuuden tukeminen on yksi projektin tavoitteista, joten se oli luonnollinen valinta toiseksi tutkimuskysymykseksi. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada mahdollisimman omakohtaista tietoa suoraan eronneilta vanhemmilta. Saadun tutkimustiedon on mahdollista kehittää Eroperheen kahden kodin lapset -projektin toimintaa ja palveluita, koska tutkimuksen avulla saadaan selville eri palvelunkäyttäjien näkökulmia.

Tutkimuskysymyksiksimme valikoituivat kaksi seuraavaa asiaa:

1. Millaisia muutoksia ero aiheuttaa vanhemmuudessa?
2. Miten vanhemmuutta voidaan tukea eron tuomien muutosten myötä?

5.2 Kohderyhmä

Tarkastelimme opinnäytetyössämme vanhemmuuden muutoksia eron jälkeen nimenomaisesti vanhemman näkökulmasta, joten tutkimuksen perusjoukoksi valikoitui luonnollisesti eron kokeneet vanhemmat, joilla on yksi tai useampi lapsi. Tutkimuksen perusjoukko puolestaan jakautui pienempiin havaintoyksikköjoukkoihin eli otoksiin, jotka koostuvat tutkimuksessamme kuudesta eronneesta vanhemmasta, jolla on jokin yhteys Eroperheen kahden kodin lapset -projektiin. Koska teimme opinnäytetyötä yhdessä työelämän kanssa, oli selvää, että haastateltavat tulivat työelämäkumppanin kautta. Eroperheen kahden kodin lapset -projekti tarjoaa erilaisia palveluita erovanhemmille ja -perheille, joten oli luontevaa ottaa tutkimuksen otos palveluiden käyttäjien joukosta. Kutsut tutkimuksemme aineiston hankintatapaan eli haastatteluun lähetettiin projektin kaikille asiakkaille, jotka olivat jossakin vaiheessa osallistuneet erilaisilla tavoilla Eroperheen kahden kodin lapset -projektiin.

Teimme ja muotoilimme haastattelukutsun yhdessä projektin työntekijöiden kanssa. Työntekijät myös toimivat kirjelähetteinä ja lähettivät haastattelukutsut erovanhemmille, jotta vastaanottajien anonymius säilyisi. Tutkimuksemme

haastattelukutsun saaneita henkilöitä oli yhteensä 29. Eskola ja Sajavaara (2008, 60) toteavat kirjassaan, että aineiston kokoa, edustavuutta ja yleistettävyyttä on turha yrittää kääntää laadulliseen tutkimukseen täysin sopivaksi vaan tärkeintä olisi löytää niille merkitykset juuri tehtävän tutkimuksen kohdalla. Ei siis voida suoranaisesti sanoa, milloin aineistoa on tarpeeksi tai kuinka sosiaalisista tosiasioista on kyse. Edellä mainittuun Eskolan ja Sajavaaran (2008, 60) tekstiin nojaten olimme etukäteen päättäneet, että haastattelisimme kuutta erovanhempaa. Emme rajanneet haastatteluun osallistuneita sukupuolen, iän, lapsien lukumäärän tai erosta kuluneen ajan perusteella, koska emme ajatelleet niiden oleellisesti vaikuttavan tutkimustulokseemme. Edellä mainittujen asioiden rajaamattomuudella halusimme myös varmistaa sen, että haastateltavia olisi tarpeeksi paljon, jotta aineisto ei jäisi vajavaiseksi. Olimme etukäteen päättäneet, että haastatteluun osallistujat valitsisimme ilmoittautumisjärjestyksessä. Halukkaita haastatteluun osallistujia oli seitsemän, jolloin ajattelimme, että haastattelemme yhden ylimääräisen. Seitsemäs osallistuja joutui kuitenkin valitettavasti perumaan haastatteluun osallistumisen.

5.3 Aineiston hankinta

Oman laadullisen tutkimuksen aineiston keräsimme haastattelemalla kuutta eron kokenutta vanhempaa. Olimme päättäneet jo opinnäytetyöprosessin alussa, että laadullista tutkimusta tehdessä, haluaisimme kerätä aineiston haastatteluiden avulla. Myös hyvin yksinkertainen selitys aineiston keräämisestä haastatteluiden avulla oli se, että tutkimuksemme aihe oli sellainen, että halusimme kerätä ajatuksia ja kokemuksia suoraan eronneilta vanhemmilta. Oli myös tutkimuksen kannalta merkittävää saada omakohtaisia, omasanaisia ja yksilöllisiä vastauksia erovanhemmilta, jotka edustivat haastattelutilanteessa vain itseään ja omia näkökulmiaan. Eskola ja Suoranta (2008, 16) kirjoittavat laadullisen tutkimuksen menetelmien sisältävän nimenomaan tutkittavan osallistumisen eli yksityisen henkilön näkökulman tutkimusaiheeseen liittyen, josta tutkija rakentaa teorian saadun aineiston pohjalta.

Aineiston kerääminen tapahtui puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden avulla. Teemahaastattelun (Liite 2) ideana oli löytää merkityksellisiä vastauksia

tutkimusongelman mukaisesti (Tuomi ym. 2009, 75). Haastattelun teemat muodostuivat seitsemästä aihealueesta, joita olivat taustatiedot, vanhemmuus ennen eroa, vanhemmuuden roolit, jaettu vanhemmuus, taloudellinen vanhemmuus, verkosto ja palvelut. Haastattelun teemat muotoutuivat luonnollisesti tutkimuskysymystemme kannalta, jotka olivat seuraavat: 1. Millaisia muutoksia ero aiheuttaa vanhemmuudessa? ja 2. Miten vanhemmuutta voidaan tukea eron tuomien muutosten myötä? Viisi ensimmäistä haastatteluteemaa hakivat vastausta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ja kaksi seuraavaa teemaa antoivat vastauksia toiseen tutkimuskysymykseemme.

Käytimme tutkijoina myös oikeuttamme hyödyntää omia näkökulmiamme ja kiinnostuksen kohteita haastattelurungon luomisessa. Esitestasimme haastattelukysymykset kahdella eronneella vanhemmalla, jotka löytyivät lähipiiristämme. Esitestauksen tarkoituksena oli saada varmuutta kysymysten oikeanlaisuudelle. Jouduimme hieman muokkaamaan kysymyksiä esitestauksen jälkeen.

Vanhemmuutta ja sen säilymistä tutkivat kysymykset loimme lähdemateriaalien avulla ja hyödynsimme paljon vanhemmuuden roolikarttaa. Pyrimme luomaan yksinkertaisia ja ymmärrettäviä, nimenomaan arjen tietoja ja kokemuksia tuottavia kysymyksiä. Vanhemmuuden roolikartta tarjosi meille hyvän pohjan vanhemmuuteen liittyvien teemojen ja kysymysten rakentamiseen. Pidimme vanhemmuuden roolikartan rooleja yksiselitteisinä ja jokaisen ihmisen kohdalla samalla tavalla ymmärrettävinä. Roolikartta on kehitetty selkeyttämään ja auttamaan hahmottamaan vanhemmuutta yhtenäisemmin lastensuojelussa. Tarkoituksena on myös auttaa työntekijää sekä vanhempaa tarkastelemaan samasta näkökulmasta vanhemmuutta. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 9.) Pyrimme lisäksi laatimaan sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisia palvelevia kysymyksiä. Vanhemmuuden roolikarttaa voidaan käyttää vanhemmuuden arviointiin sekä keskusteluapuna muun muassa kouluissa ja päiväkodeissa. Lastensuojelun työkalu on yleisesti hyväksytty sekä käytetty Suomessa ja sen käyttämisestä on koulutettu tuhansille ammattilaisille. (Terveystieteiden tutkimuslaitos, 2015).

Toisen tutkimusongelmamme eli eron tuomien palveluiden tarpeen selvittämiseksi, kehitimme kysymykset itse. Teemojen ja kysymysten oli tarkoitus tuottaa vastauksia tuen tarpeen selvittämiseksi eropalveluissa sekä saada tietoa palveluiden saatavuudesta ja merkityksestä vanhemmuuden tukemisessa.

Puolistrukturoidussa haastattelussa ei käytetä vastausvaihtoehtoja, joten jokainen haastateltava sai kertoa vastauksensa juuri niin kuin haluaa. Valmiiden vastausvaihtoehtojen puuttuessa haastateltava sai mahdollisuuden kertoa vastauksen kysymykseen juuri omasta näkökulmastaan ja omin sanoin, joka oli tietenkin tärkeää tutkimuskysymyksemme ollessa kokemuslähtöinen. Myös asioiden tarkentaminen ja kysymysten herättämät niin sanotut ylimääräiset ajatukset olivat sallittuja puolistrukturoidussa teemahaastattelussa, joka oli tärkeä asia tämän kaltaisten tutkimuskysymysten ympärillä. Kuten Hirsjärvi ym. (2009, 205) tuovat esille, haastattelun etuna on se, että haastateltava henkilö tuo itse esille itseään koskevat asiat ja merkitykset nousevat esille täysin vastaajan omista ajatuksista. Haastattelun etuna on myös mahdollisuus tarkentaa ja selvittää vastauksia. Puolistrukturoidulla haastattelulla pystyimme luomaan keskustelunomaisen ympäristön, joka vähensi huomattavasti niin meidän kuin haastateltavienkin paineita.

5.4 Aineiston analysointi

Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan analyysimenetelmien tarkoituksena on auttaa selkeyttämään sisältöä ja jäsentämään pohdintaa. Menetelmän valintaan vaikuttaa tutkimussuuntaus. Sen lisäksi menetelmän valintaan vaikuttaa, mitä tutkija haluaa korostaa aineistossa. Tapa tarkastella aineistoa voi liittyä itse sisältöön tai ilmaisuun sekä kielenkäyttöön.

Omassa laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysin teimme perinteisesti hyödyntäen sisällönanalyysiä, jonka tarkoituksena on eritellä ja tarkastella aineiston yhteneväisyyksiä ja eroja sekä tiivistää aineistoa. Teemoittelu oli luonteva valinta analyysimenetelmäksi, koska haastattelukysymykset luovat aiheiteemoja vastauksissaan ja saimme sitä kautta poimittua tutkimuksen keskeisiä asioita. Pyrimme tuomaan haastatteluista esiin niiden samankaltaisuuksia sekä

eroavaisuuksia, jonka avulla tutkimuksen tulokset tulevat selville. Teemoittelun kautta koimme myös voivamme tuottaa aineistolähtöisempää kirjoitustapaa, jolloin tutkimuksessa korostuu haastateltavien omat kokemukset.

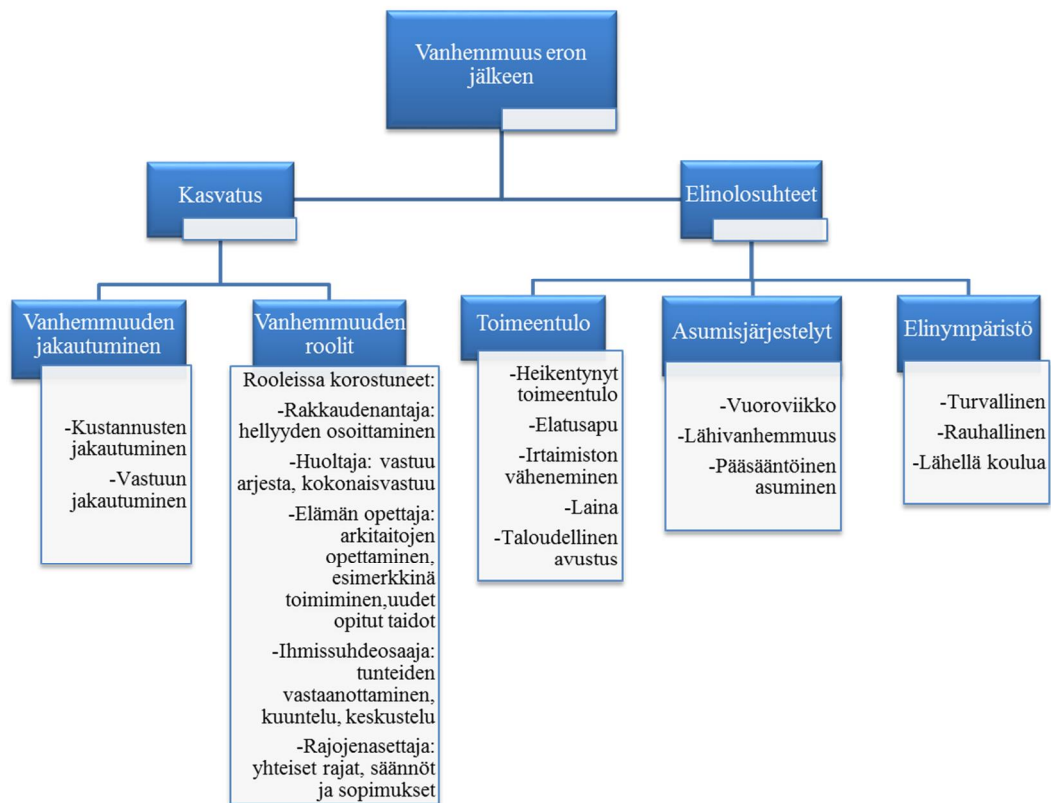
Eskola ja Suoranta (2008, 174) kertovat teemoittelun olevan oivallinen tapa nostaa esiin tutkimusongelmaa koskevia teemoja. Mahdollisuus tietynlaisten teemojen esiintymiseen, ilmenemiseen ja vertailuun ovat teemoittelun ydin.

Tutkimusaineistosta voidaan nostaa esiin keskeiset aiheet ja esittää ne kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja. Aineiston analyysitapana teemoittelu mahdollistaa meille haastateltujen sitaattien käytön ja tekee tutkimuksestamme ja sen tuloksista mielenkiintoisempaa luettavaa, koska suoraan haastateltavalta saadut lausahdukset antavat raportille henkilökohtaisemman tunnelman. Pidimme kuitenkin huolen siitä, ettei sitaatteja ole käytetty liikaa. Sitaattien runsas käyttäminen voi olla raskasta luettavaa ja tutkimuksen ydin voi kadota sitaattien sekaan.

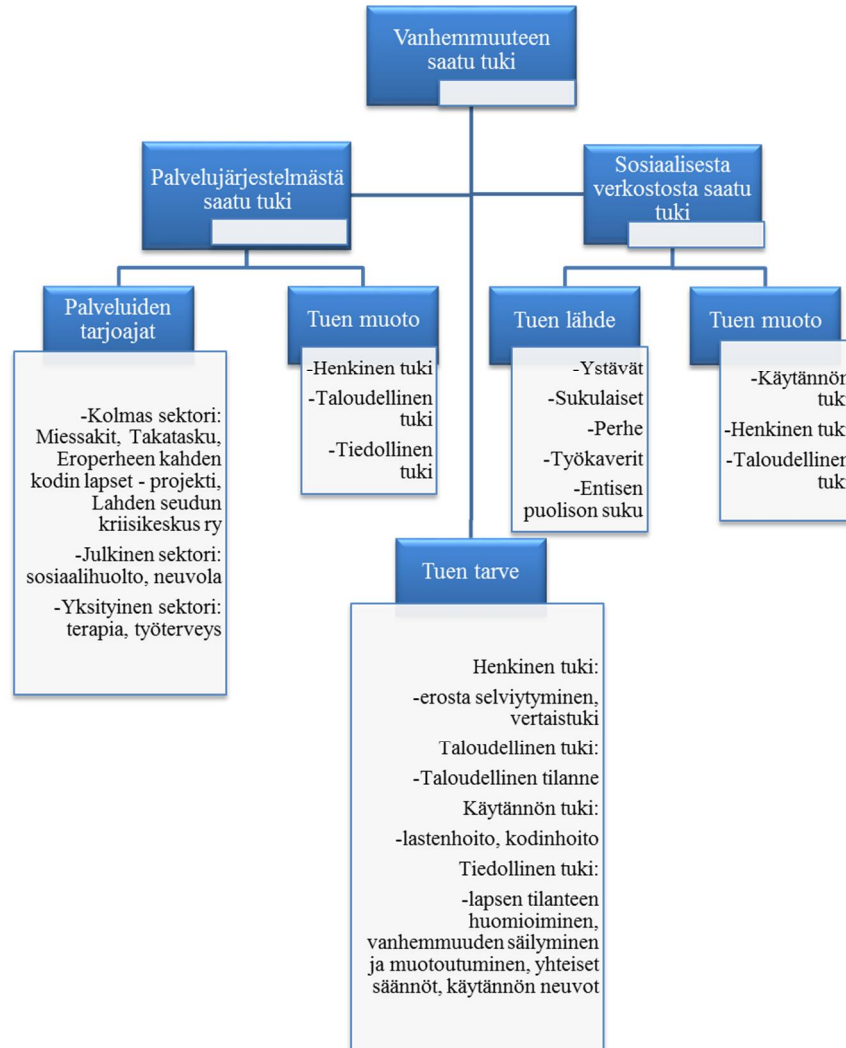
Aineistolähtöinen sisällönanalyysi perustuu kolmeen tehtävään: aineiston redusointiin eli pelkistämiseen, aineiston klusterointiin eli ryhmittelyyn ja abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Noudatimme tarkasti edellä mainittuja vaiheita. Oman tutkimuksemme sisällönanalyysi lähti liikkeelle haastattelujen nauhoittamisella, jotka käsittelimme kaikkien haastattelujen ollessa koossa. Litteroimme ääninauhat, jotta aineiston käsittely oli meille helpompaa. Litterointityö perustui haastattelujen sanasta sanaan auki kirjoittamiseen, koska halusimme minimoida tärkeiden asioiden huomioimatta jättämisen. Haastatteluiden puhtaaksi kirjoittaminen oli yksi tutkimuksen työllistävimmistä, aikaa ja keskittymiskykyä vaativimmista työvaiheista. Litteroitua materiaalia syntyi monta sivua ja litteroiminen vei meiltä aikaa monia tunteja, mutta olimme varautuneet siihen etukäteen. Uskomme hyvän litterointityön olevan yksi tutkimuksemme perusrakenteista, jonka avulla koko tutkimus on vahvalla pohjalla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Litteroinnin jälkeen luimme haastattelut useampaan kertaan läpi ja perehdyimme lukemaamme ajatuksen kanssa. Perehtymisen jälkeen keräsimme haastattelukysymyksien alle saadut vastaukset ja väritimme eri väreillä saatua informaatiota ja pelkistimme ilmauksia. Värittämisen tarkoituksena oli selventää

ja löytää samojen kysymysten saatuja samantapaisia vastauksia. Ilmausten pelkistämisen jälkeen pystyimme listaamaan ilmaukset eri alateemoihin, josta teimme havaintoja samankaltaisuuksista ja eroavaisuuksista. Saimme muotoiltua tutkimuksen tulosten otsikoinnit hyvin, kun olimme teemoitelleet vastaukset. Pyrimme olemaan jokaisessa analyysin vaiheessa hyvin tarkkoja. Tiedostimme sen, että jos lipsumisia ja huolimattomuutta esiintyy esimerkiksi jo ensimmäisessä eli redusointivaiheessa, koko analyysin tekeminen voi epäonnistua ja tutkimuksen tulokset sekä luotettavuus vaarantuvat.

Kuvio 1. Vanhemmuus eron jälkeen.

Kuvio 2. Vanhemmuuteen saatu tuki.

Yllä näkyvät kuviot selventävät ja avaavat sitä, miten olemme aineiston analysoineet. Kuviosta 1 näkee kuinka luokittelimme ensimmäisen tutkimuskysymyksen ja Kuviosta 2 näkee vastaavasti toisen tutkimuskysymyksen luokittelun.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Laadullisen tutkimuksen aineiston keräsimme haastattelemalla. Laadullisen tutkimuksen ei ole tarkoitus tehdä yleispäteviä havaintoja ja tuloksia vaan nimenomaan yksilön omat kokemukset ja ajatukset ovat merkittäviä. (Kananen 2008, 24 - 25.) Myös oman tutkimuksemme kulmakiviä olivat eronneen vanhemman omat näkökulmat, kokemukset ja ajatukset. Haastattelimme kuutta eronnutta vanhempaa, joiden keski-ikäsi muodostui 41 vuotta. Haastateltavilla on keskimäärin 2,3 lasta, jotka olivat erotilanteessa neljä ja puolivuotiaita. Haastateltavina olleet erovanhemmat viettivät yhteistä elämää entisen puolisonsa kanssa keskimäärin 11 vuotta ja erosta tuli kuluneeksi haastatteluhetkellä hieman reilu neljä vuotta.

Lähes 84 prosenttia haastateltavista jakavat huoltovastuun lapsen toisen vanhemman ja entisen puolisonsa kanssa eli ovat yhteishuoltajia. Kuudesta haastatteluun osallistuneesta kaksi oli miehiä eli eronneita isiä. Haastattelun alkuun kysyimme jokaiselta vanhemmalta heidän näkemyksiään vanhemmuudesta ylipäätään ja miten he ymmärtävät käsitteen vanhemmuus. Tarkoituksenamme oli saada linjausta sille, ymmärtävätkö ja käsittävätkö eronneet vanhemmat vanhemmuuden käsitteen samoin tavoin vai onko heidän näkemyksensä erilaisia. Tutkimuksen kannalta kysymyksemme vanhemmuudesta ja sen määrittelystä antoivat varmuutta sille, että vanhemmat ymmärtävät haastattelun muitakin kysymyksiä lähes samalla tavalla.

6.1 Vanhemmuuden muutokset eron jälkeen

Ensimmäistä tutkimuskysymystä vanhemmuuden muutoksista eron jälkeen lähestyimme elinolosuhteiden ja kasvatuksen kautta. Kasvatuksen muutoksia tarkastelimme vanhemmuuden roolien ja vanhemmuuden jakautumisen kautta. Elinolosuhteiden vaikutusta vanhemmuuteen taas tutkimme talouden, asumisjärjestelyiden ja elinympäristön kautta.

6.1.1 Vanhemmuuden roolit

Olimme tutkimuksessamme kiinnostuneita vanhemmuuden rooleista eron jälkeen. Roolien jäsentelyyn käytimme apuna vanhemmuuden roolikarttaa (Liite 1). Arkivanhemmuus, arjen rutiineista huolehtiminen, lapsen tarpeiden kautta ajattelemisen ja kokonaisvaltainen vanhemmuus olivat eron jälkeisen vanhemmuuden suurimmat korostuneet muutokset verrattuna eroa edeltävään aikaan. Jokainen vanhempi oli tyytyväinen tai hyvin tyytyväinen tämän hetkiseen rooliinsa vanhempana. Haastateltavien mielestä heidän roolinsa vanhempana eivät merkittävästi muuttuneet, vaikka heidän jotkut roolit olivatkin korostuneet yksin jäämisen myötä.

Enää en oo se pelkkä leikittäjä ja sit yhtäkkiä et jos äiti ei saa kuria niin se on viimepisarassa minä. Nyt mun pitäisi ite osata jaksottaa se rooli.

No eihän se nyt ideaalitalanne oo, oishan se kaikkien kannalta parempi, että talossa ois kaks vanhempaa. Ydinperhe ajattelu. Mutta, en mä tyytymätönkään ole, ei niin voi sanoa. Tavallaan, että näissä olosuhteissa olen hyvin tyytyväinen.

Huoltajan roolissa merkittävimpiä eron tuomia muutoksia vanhemmuudessa olivat kokonaisvaltainen huoltovastuu ja vastuunotto lapsesta, kun toinen vanhempi muutti pois yhteisestä kodista. Kaksi haastateltavaa kertoivat eron jälkeen luottamuksen omaan tekemiseen vahvistuneen sekä löytäneensä omia toimintatapoja, jotka vaikuttivat positiivisesti vanhemmuuteen.

No ehkä se tavallaan se vastuu on lisääntynyt, ku sitä perusarkea ei oo jakamassa se toinen ja kaikki on itestä kiinni.

Sen on huomannu että pitää olla oma elämä, jotta voi olla parempi vanhempi. Sitä mulla ei ollu ennen eroa.

Ihmisuhteosaajan roolissa vanhemmat olivat joutuneet kohtaamaan useammin ristiriitatilanteita ja toimimaan kuuntelijoina. Jokapäiväiset tunteiden vastaanotot ja niiden käsittely olivat lisääntyneet toisen vanhemman muutettua pois.

Ihan jokapäiväisessä arjessa ottaa tunteita lapsilta vastaan, tehdä ruokaa ja pestä pyykkiä. Arjen toimet on pakko tehdä itse. Tullu luottamusta siihen, että kyllä mä pystyn.

Rakkauden antajan rooli oli kasvanut suuresti eron myötä. Ennen eroa jokainen vanhempi osoitti hellyyttä lasta kohtaan, mutta eron jälkeen hellyyden osoittaminen ja huomion antaminen olivat lisääntyneet entisestään. Jokaisen vanhemman mielestä ero oli tiivistänyt suhdetta lapseen, mutta ero ei ollut sen suuremmin muuttanut suhdetta. Ero oli joko lisännyt tai vähentänyt aikaa lasten kanssa. Lähes jokainen vanhempi kertoi viettävänsä eron jälkeen enemmän aikaa lapsensa kanssa kuin ennen eroa. Pari vanhempaa toivat kuitenkin esiin sen, että entisellä puolisoilla eli lapsen toisella vanhemmalla vietetyt päivät ja viikonloput olivat hieman vähentäneet lapsen kanssa vietettyä yhteistä aikaa.

Avoimet[välit lapsiin], näytetään tunteita laidasta laitaan. On sellasta, et viljellä hellyyttä ja se näkyy siinä arjessa. Ja toivon, et lapset uskaltaa sanoa kaikki mitä niitten mielessä on.

Poika on ollu enemmän kiinni, mut ei sillai et sil ei ois mitää muuta. Meillä on lämmin, iloinen suhde.

Vietetään enemmän aikaa. Meillä on hellyys lisääntynyt eron myötä.

Elämän opettajan roolissa, jokainen vanhempi koki pystyvänsä toimimaan samalla tavalla. Esimerkkinä pystyttiin toimimaan lapselle kotitöissä ja muissa arjen askareissa niin kuin eroa edeltävänä aikana. Eräs vanhempi nosti esille väsymyksestä johtuvan nopean hermojen kiristymisen, kun tilanteista ei ole ollut mahdollisuutta poistua ja siirtää vastuuta toiselle vanhemmalle.

Varmaan enemmän pystyy toimimaan [esimerkkinä], ennen eroa oli paljon työ joka vei. Työ ja vanhempi roolituksen tekeminen eron jälkeen selkeytti sen, nyt lapsi on enemmän mukana tekemisessä.

Vanhemmat kokivat pystyvänsä toimimaan *rajojen asettajana*. Jokainen haastateltava oli sitä mieltä, että turvallisuuden luominen ja rajojen sekä sääntöjen asettaminen luonnistuu ja onnistuu erosta huolimatta. Sääntöjen pitämistä joissain tapauksissa vaikeutti se, ettei toinen vanhempi ollut sitoutunut samoihin sääntöihin.

Tavallaan joo[sääntöjen ja rajojen luominen onnistuu], mutta ehkä vähän vähemmän kun se silloin tällöin on isällään, mutta kuitenkin.

6.1.2 Kasvatusvastuun jakautuminen

Kysyttäessä vanhemmuuden jakautumisesta eron jälkeen, lähes jokainen vastasi vanhemmuuden jakautuneen tasaisemmin eron jälkeen. Eron jälkeen myös toisen vanhemman piti ottaa vastuu vanhempana olemisesta ja suhteen luomisesta lapseen, mikäli halusi lapsen elämässään pysyä. Tasaisesti vanhemmuus jakautui ennen eroa kahden haastateltavan mielestä. Muun muassa selvät sukupuoliroolit vaikuttivat arjen toimien sujuvaan jakautumiseen ennen eroa. Muiden haastateltavien vastauksista nousi esille, että heillä oli ennen eroa ollut pitkälti pää- ja delegointivastuu lapseen liittyvistä asioista. Haastatteluista nousi esiin lapsen kanssa vietetyn ajan sekä käytännön asioiden hoitamisen merkitys jaetussa vanhemmuudessa.

Varmaan tää nytten, tää toine vuosi on tehny toisessa sen, et siel on vähän herätty, et ensimmäisenä vuonna lapsi oli pelkästää mulla.

Jakautuu paljon paremmin. Se oli oikeestaan sit et jos me ei oltais tajuttu erota, niin oisko se koskaan alkanu muodostaa suhdetta siihen lapseen.

Huoltajuuden jakautuminen helpottui, kun molemmat vanhemmat osallistuivat käytännön toimiin, kuten lapsen hakemiseen päiväkodista tai onnistuttiin pitämään yhteisiä rajoja sekä sääntöjä lapselle. Monen mielestä kuitenkin heillä oli päävastuu kaikissa vanhemmuuden rooleissa. Muutaman haastateltavan mukaan vanhemmuuden tasaisemmin jakautuminen oli kuitenkin pikkuhiljaa vahvistumassa. Tasaisemmin jakautumista edisti niin lasten kuin vanhempien kasvaminen. Lähivanhempana haastateltavat kokivat, ettei kasvatusvastuu jakautunut tasapuolisesti arjessa lapsen ollessa kotona. Vanhemmat joutuivat yksin ollessaan ottamaan kokonaisvaltaisen vastuun lapsesta. Osa lähivanhemmista koki, ettei heillä ollut arkivanhemmuudessa tarpeeksi aikaa palautua ja väsymys otti helposti vallan.

Mut jos ajattelee sääntöjä ja sillai niin on yhteinen linja ja ei oo sillai et toisessa kodissa saa tehdä jotain mitä toisessa ei saa.

Joka [toinen vanhempi] on kiinnostunu niitten asioista ja joskus jopa ostaa niille jotain.

Myös sillä oli merkitystä huoltajan roolin jakautumisessa, toimiko vain arkivanhempana, vai saiko myös viettää lomia sekä muita vapaa-aikoja lapsen kanssa. Toinen vanhempi eli arjessa lapsen kanssa ja oli vastuussa esimerkiksi lapsen koululäksyistä, kun taas toinen vanhempi vietti vapaa-ajat lasten kanssa, jolloin oli mahdollisuus esimerkiksi matkusteluun.

Varmaan just lisänny tavallaan sitä, että just ku on se viikonloppu, ku pojat on toisella vanhemmalla, niin tavallaan sit siellä korostuu se vapaa-ajan vietto ja semmonen yhdessäolo ilman velvollisuuksia.

Ajan kuluessa eron jälkeen, vanhemmat olivat pystyneet toimimaan paremmin yhteishuoltajina. Omien tunteiden käsittely ja lasta koskevien asioiden sopiminen helpottivat yhteistyötä vanhempana. Lasta koskevista asioista pystyttiin pääsääntöisesti keskustelemaan rakentavasti ja miettimään sekä hoitamaan asioita yhdessä. Yhteistyön sujuvuuden kuvailtiin kuitenkin olleen vaihtelevaa. Melkein jokainen haastateltava kertoo kuitenkin päävastuun olleen hänellä itsellään ja esimerkiksi taloudellisesti vanhemmuus ei jakautunut tasaisesti. Toiveita huoltajuuden tasaisemmin jakautumisesta oli useammalla haastateltavalla.

On saatu elatusasiat tukevalle pohjalle, niin sen jälkeen on ollut helpompi. Pystytään neuvotteleen.

Lapsen kanssa vietetty aika oli vaikuttanut siihen, miten vanhemmuus jakautui eron jälkeen. Ajan käytön toivottiin jakautuvan tasaisemmin, jotta aikaa jäisi itselle. Ne vanhemmat, joiden mielestä ajanvietto lapsen kanssa jakautui tasaisemmin, kokivat, että heillä oli aikaa keskittyä myös omaan hyvinvointiinsa. Omalla hyvinvoinnilla koettiin olevan suuri merkitys vanhemmuuden kannalta.

Kyl sen huomaa et yhdenkin illan ku saa olla muiden aikuisten kans et se antaa sulle tosi paljon nii se auttais paljon enemmän jaksamiseen et olis vaikka vakituiset viikonloput kun lapsi kävis [toisella vanhemmalla].

6.1.3 Taloudellinen vanhemmuus

Jokaisen haastattelussa olleen erovanhemman taloudellinen tilanne oli muuttunut heikompaan suuntaan, kun lapsen toinen vanhempi ei ole jakamassa arkipäivän kuluja vaan ruoka- ja asumiskustannukset, materian hankinta ja muut elämisen menot olivat vain omalla kontolla. Yksi haastateltava kertoi, että hänellä ja entisellä puolisoilla oli parisuhteen aikana yhteisenä tulojen lähteenä oma yritys, josta tulojen saanti loppui eron sattuessa ja piti keksiä uusi elannon lähde.

Useamman haastateltavan mukaan taloudellinen tilanne oli kuitenkin normalisoitunut ajan myötä eikä taloudellinen tilanne ollut vaikuttanut vanhemmuuteen.

Sen muutoksen mä tein et oikeesti mietin, et mul on saatava jotain varmaa pohjaa nii sillon tein asunnon oston itselleni. Et se pesä mikä meillä olis nii ei kukaa tuu ajan pois. Et vaik olisi ykskaks iso velallinen, mut se anto sitä turvaa. Se anto sitä vahvaa perustaa meidän kotiin.

Ei se oikeestaan. Olihan siinä ne elatusmaksut ja muut kähinät, mut emmä tiedä koetteliks se siinä sen enempää.

Lapsen tarvitsemia tavaroita, vaatteita ja harrastuksia ei pääsääntöisesti hankittu yhdessä toisen vanhemman kanssa. Noin puolet haastateltavista kertoi itse kustantaneensa lapsen tarvitsemat asiat ja puolet kertoi, että toinen vanhempi kustansi ne. Yhden haastateltavan mielestä kustannukset jakautuivat tasaisesti.

Joo, kyllä aikalaila. Arjen tollaset ostokset niin eksä hoitaa, eli ostaa vaatteita ja ehkä hoitaa sit kouluasiat Wilman kautta tehokkaammin ku minä. Mut kyl mäkin vaateostoksilla käyn ja huolehdin lasten harrastuksista ja välineistä et melko lailla puoliks.

Ei oo tähän mennessä ainakaan. Tähän menessä oon maksanu pääasiassa.

Neljä kuudesta haastateltavasta kertoi saavansa elatusapua lapsen toiselta vanhemmalta. Muutama vanhempi sanoi, että pieniä riitoja rahasta oli entisten puolisoitten välillä ollut, mutta niiden yli päästiin.

Joo maksaa elatusapua. Me ollaan saatu silleen kaikista pienintä.

Ei varsinaisesti riitaa, lievemmästi sanottuna ollaan taisteltu kyllä, mutta nytte eksä vaatii et ois pitäny uus elatussopimus, ku tammikuussa tehtiin yks eikä se maksanu täyttä elatusmaksua.

Pieniä riitoja joo. Pieniä piikkejä sivulauseissa. Niitten yli on päästy ja ne on hoidettu.

6.1.4 Elinympäristö

Eron myötä oli päädytty erilaisiin asumisjärjestelyihin. Lapset asuivat pääasiassa haastateltavien luona. Muutamilla oli käytössään vuoroviikko- ja joka toinen viikonloppu -asumisjärjestely. Loput haastateltavien lapsista asuivat tai yöpyivät satunnaisesti toisen vanhemman luona. Asumismuotoja oli laidasta laitaan eikä yhtä suosituimpaa pysty erottelemaan. Osa haastateltavista asui vuokralla ja toiset omistusasunnossa, jotkut kerrostalossa, toiset rivitalossa tai omakotitalossa. Jokainen oli kuitenkin tyytyväinen omiin asumisjärjestelyihin ja koki ne toimiviksi ja lapsen edun mukaisiksi.

Ehkä se oli tää tilan tarve ja se lasten kannalta ettei kaikki mee ihan uusiks. On ees tuttu ja turvallinen koti ja jäää sit siihen.

Ja sitte me ei haluttu myydä sitä, ku se on meidän oma rakentama talo ja jotenki lasten kannalta aateltiin, et ois hyvä jos se säilyis, heidän lapsuuden kotinsa. Olin valmis että hän jää siihen asumaan ja mä muutan pois. On ollu toimiva.

Jokainen koki myös, että elinympäristö oli lapsen kasvua ja kehitystä turvaavaa eikä kukaan kaivannut siihen sen kummempia muutoksia. Haastateltavat pitivät lapsen hyvinvoinnin kannalta tärkeinä, että päiväkotia, koulu ja kaverit olivat lähellä. Vanhemmat olivat yksimielisiä, ettei vanhemmuutta määrittelyt kuinka paljon rahaa oli tai miten asuttiin. Ratkaisevassa asemassa oli elinympäristön turvallisuus ja mukavuus.

On ihan hyvin asiat ja on hyvin tilaa ja mukava paikka. Mutta toki on haaveissa et pääsis omakotitaloon asumaan, mutta on hyvä näinkin. Mahtuis enemmän ääntä ja lapsilla ois tilaa temmeltää. Mut luksusta se ois.

Rauhallinen, mukava alue. Lyhyt koulumatka. Nuoremmalla lähellä päiväkotia. Naapurustossa on lapsia, jonka kanssa voi leikkiä. Tulee yhteisöllisyyttä ja kavereita toisin kuin maalla asuessa.

6.2 Vanhemmuuteen saatu tuki eron jälkeen

Vanhemmuuteen saatua tukea tarkastelimme sosiaaliselta verkostolta. Sosiaalista verkostoa selvittäessämme olimme kiinnostuneita niin oman suvun kuin entisen puolison suvun tarjoamasta tuesta sekä muun muassa ystävien ja tuttavien tuesta ja sen laadusta.

Sosiaalisen verkoston lisäksi tutkimme palveluilta saatavaa tukea. Hankimme kysymyksillämme tietoa mihin asioihin tukea saatiin ja mitä palveluita käytettiin. Myös palveluiden käyttökokemukset olivat meitä kiinnostavia.

6.2.1 Lähipiiriltä saatu tuki

Kaikki haastateltavat eronneet vanhemmat olivat saaneet erotilanteessa tai sen jälkeen jonkinlaista tukea eron ylipääsemiseen, siitä toipumiseen ja elämänsä uudelleen järjestelyyn. Saatua tuki ja apua olivat kunkin kohdalla olleet erilaista ja yksilöllistä. Jokaisen vanhemman vastauksista löytyi kuitenkin yksi selvä tuen muoto; lähipiiriltä ja ystäviltä saatu tuki.

Saatua tukea ja apua pidettiin tärkeänä ja vanhemmuutta tukevana asiana. Yksi vanhempi kuvasi saamaansa tukea sanalla hengenpelastaja, mikä kertoi tuen merkityksestä vaikeaan elämäntilanteeseen. Lähipiiriltä saatu tuki oli ollut monimuotoista kunkin vanhemman kohdalla, mutta useampi kertoi avun olleen lastenhoidollista, taloudellista ja henkistä tukea. Henkiseen tukeen liittyen eräs vanhempi mainitsi, että lähipiiriltä saadut keuhut ja kannustukset olivat auttaneet eteenpäin. Yksi vanhempi sanoi myös, että tukea oli saanut silloin, kun oli osannut itse avata suunsa ja kertoa asioista sekä sitä mitä tarvitsi.

Ensinnäkin mulla on muutama tosi hyvä ystävä, ketkä varmaa sillo ihan ku erottii varmaa korvat punasena kuunteli, kun mä joka ilta tilitin.

Se avoimuus minkä mä tein kertoessani, niin sen myötä sain [tukea], mä väitän, että mulla on tällä hetkellä enemmän tukiverkostoo ja ystäviä kuin ennen eroa.

Osalta ihmisistä sai paljon tukea ja osa oli tosi hämmentyneitä siitä erosta ja tuli yllätyksenä, mut tulihan se yllätyksenä. Osan oli vaikea hyväksyä sitä että näin tapahtuu.

Lapsen toiselta vanhemmalta saatua tukea vanhemmuuteen ei pidetty kovin merkittävänä asiana, vaikka useampi vanhempi kertoikin sitä saaneensa. Toiselta vanhemmalta saatu tuki vanhemmuuteen näyttäytyi esimerkiksi kunnioittamisena ja yhteisten rakentavien keskustelujen läpi käymisenä lasta koskien. Yhteisiä pelisääntöjä, rajoja ja samaa linjaa lapsen kasvatuksessa pidettiin tärkeänä.

Välillä koen, et ollaan samanmielisiä, et sieltä tulee tuki, mut välillä saattaa tulla jotain sellasta mistä tulee sellanen kyseenalaistava olo.

Lähinnä keskusteluilla. Kunnioittamisella. Osa nähdä toisessa hyvääkin.

Kolme kuudesta vanhemmasta ei kokenut saavansa juuri ollenkaan tukea vanhemmuuteen lapsen toiselta vanhemmalta. Synä tuen kokemattomuudelle olivat erilaiset kasvatuskäsitteet ja entisen puolison keskeneräinen vanhemmaksi kasvamisen. Yksi vanhempi kertoi välillä saavansa haukkuja ja kyseenalaistamista lapsen toisen vanhemman suunnalta.

Molemmilla [ero] kerroilla oon muuttunut täysin epäkelvoksi hirveeks akaks, joka on pahimmillaan myös lapsille haukuttu, et teijän äiti on sellanen, että ei oo kauhee lämpimät välit siihen suuntaa, et ei oo välejä.

Entisen puolison suvulta saatiin jonkin verran tai ei ollenkaan tukea vanhemmuuteen. Saatu tuki ja apu olivat pitkälti lastenhoitoapua. Joko oma tai lapsen toisen vanhemman uusi puoliso oli vaikuttanut muutaman haastateltavan vanhemmuuteen. Yhtenäistä linjaa sille, miten uusi kumppani oli vanhemmuuteen vaikuttanut, ei kuitenkaan löydy.

Keskimmäinen poika sano, ettei halua mennä mummulaan, kun äitiä haukutaan.

Ajoittain. Hoitokysymyksissä joo. Autetaan toisia.

Mummo [entisen puolison äiti] ilmoitti muille heti eroamisen, että hän antaa [Sanoo oman nimensä] mummolaan avaimen, että voi tulla käymään pojan kanssa, niin kauan kuin hän on täällä.

Yksi kertoi saavansa uudelta, omalta puolisolta paljon voimaa ja tukea vanhemmuuteen ja elämään ylipäättään. Haastateltava kertoi puolison vahvistavan omia voimavaroja, joka auttoivat jaksamaan vanhempana paremmin.

On vaikuttanu. Niinku henkilökohtasesti mulle antaa voimaa ja sellasta et ku ite voi hyvin niin jaksaa paremmin vanhempana.

Toisen vanhemman kertomana puoliso oli vaikuttanut vanhemmuuteen ja omaan jaksamiseen negatiivisesti. Puoliso oli pitänyt lapsia jopa vastenmielisinä, joka kiristi koko perheen ilmapiiriä ja vaikutti vanhemmuuteen.

Sen mielestä mun lapset oli ihan jees ja ihan kivoja, ku alettiin seurustella. Ku muutettii yhtee, niin se muuttu kylmäkiskoseks. Siitä mä oon kyllä tuntenu syyllisyyttä, et miks sit yritettii, kun mun lapset muuttu sille vastenmieliseks, ku ne ei siivoo huonetta tai ne metelöi.

Myös entisen puolison uusi kumppani oli yhden vanhemman mukaan hieman vaikuttanut vanhempana toimimiseen. Haastateltava kertoi, että oli hyvä, kun

lapset pystyivät harrastamaan erilaisia juttuja entisen puolison uuden kumppanin kanssa. Haastateltava kuitenkin koki, että entisen puolison uusi kumppani oli saanut erilaisen kasvatuksen kotonaan, joka aiheutti aika-ajoin ristiriitoja omaan vanhemmuuteen ja kasvatuskäytäntöihin.

Ne [lapset] tykkää kalastaa, se on musta ihan hyvä, että pääsevät sitte.

Exän uudella miesystävällä on sellanen kielenkäyttö, mitä en hyväksy ja sit pojiltakin on niitä lipsahtanu mun kuullen.

6.2.2 Eropalvelut

Jokainen haastateltava valikoitui tutkimukseemme Eroperheen kahden kodin lapset -projektin kautta. Heillä jokaisella oli jonkinlainen yhteys Eroperheen kahden kodin lapset -projektin tuottamiin eropalveluihin. Haastateltavista kaksi toimii projektin vapaaehtoisina, lopuilla neljällä oli yhteys projektiin muilla tavoilla, kuten Eroperheen kahden kodin lapset -projektin vertaistukiryhmässä käynti. Olimme kiinnostuneita tutkimuksessamme siitä, millaisia eropalveluita eronneet vanhemmat olivat hyödyntäneet ja millaisia tukimuotoja he olisivat olleet vailla erotilanteessa tai sen jälkeen. Vain yksi haastateltavista ei ollut hyödyntänyt mitään eropalveluita.

Haastateltavien vastausten joukosta ei noussut pinnalle yhtäkään sellaista eropalvelua, Eroperheen kahden kodin lapset -projektin lisäksi, jota jokainen heistä olisi hyödyntänyt. Yksi haastateltavista kertoo työterveyshuollon olleen merkittävässä roolissa, toinen oli hyödyntänyt kriisikeskusta sekä seurakuntaa ja kolmannen sektorin palvelua, yhdellä puolestaan neuvola oli toiminut avainpalveluna. Jokainen kuitenkin kokee, että saatu tuki oli ollut vanhemmuutta tukevaa ja ylläpitävää ja antoi omalle vanhemmuudelle vahvistusta. Vastauksista nousi konkreettisina eropalveluina esiin perheneuvontapalvelut, psykologipalvelut ja Miessakit sekä pari muuta kolmannen sektorin toimijaa. Eropalveluiden kautta saatu tuki oli ollut sekä henkistä että taloudellista tukea.

Oon saanu seurakunnalta diakoniahenkilöltä henkistä ja taloudellista tukea. Sosiaalihuollosta oon saanu taloudellista.

Useamman vastauksen myötä esille nousi, että palvelut olivat vahvistaneet ja tukeneet vanhemmuutta sillä ajatuksella, että eroa ja siihen liittyviä asioita mietitään lapsen kautta, lapsen silmillä katsoen ja lapsen asemaan asettuen. Haastatteluista esiin nousi tarve ulkopuolisen apuun tilanteissa, joissa yhteistyövanhemmuus ei toiminut tai haastateltava tarvitsi tukea omassa vanhemmuudessaan. Yksi haastateltavista nosti esiin liian läheiset välit entiseen puolisoonsa. Vanhemmat halusivat näkökulmaa asiaan, kun lapset alkoivat kyselemään miksi vanhemmat eivät voi palata yhteen.

Sit myös työterveshuollosta, sain tähän roolitykseen[apua]. Opettelin työn ja perheen välisen roolituksen.

Koin että haluan siihen ulkopuolista näkökulmaa, et miten ite voin toimii ja just siihen omaan vanhemmuuteen.

Sait käytyä omat kipeet kohdat siellä tuli seesteinen olo, sut pistettiin nollalinjalle. Nollauksen jälkeen sä asetuit lapsen asemaan.

Mun ollessa paikalla se meni lukkoo eikä sanonu mitään. Mut ku tuli ulkopuolelta sama kanta, nii sit se hyväksy sen.

Jokainen erovanhempi koki olevansa tyytyväinen saamiinsa palveluihin, mutta jokaisen mielestä eropalveluita olisi pitänyt saada enemmän ihmisten tietoon. Usea haastateltava kertoi, että esimerkiksi tietous Eroperheen kahden kodin lapset -projektista oli vähäistä ja projektin näkyvyys oli huono. Useampi ehdotti, että eropalveluista tiedotettaisiin enemmän ja ne olisivat vielä matalamman kynnyksen palveluita.

Palvelut oli helposti saatavilla. Mut ei niistä hirveesti mainoksia oo, vaikee löytää jos ei kukaan kerro tai ei osaa itse etsiä.

On helposti saatavilla, jos itse haluat apua. Nettisivusto on hyvä palvelu.

Muutama sanoi, että eron kynnyksellä tai erotilanteessa omat voimavarat ja jaksaminen palveluiden etsimiseen oli ollut vähissä, joten palveluiden välitön läheisyys ja matalan kynnyksen tuntomerkit korostuivat. Myös ennaltaehkäiseviä palveluita ja palvelunohjausta toivottiin enemmän.

Ku ero tuli, nii alko saamaan muualtakin apua.

Mähän hyödynsin ihan kaiken, ku olin neuvolan asiakas viel silloin. Hetihän mä sain sielt kaikki. Perhetyötä ja psykologit, kyl kannattaa ku saa.

Nii kyl se on se kriisikeskus, joka on ainoa johon pääsee heti.

Vertaistukea eroon oli saanut jokainen haastateltava, mutta palveluiden kautta vain muutama. Vertaistuen saamisen suhteen korostuivat ystävät ja muu lähipiiri, joilla oli omakohtainen kokemus erosta. Jokainen kuitenkin koki vertaistuen olleen merkittävä tuen muoto, oli sitä saanut sitten lähipiiriltään tai esimerkiksi projektin eroryhmän kautta. Yksi vanhempi kertoi ryhtyneensä vapaaehtoiseksi juuri sen takia, että voisi tarjota vertaistukea muille eronneille vanhemmille.

Todelliset asiantuntijat niinku nää perhetyöntekijät, niillä on ammattitaito tulla rinnalle auttamaan, mutta ne ei tekemään puolesta. Vaan saa aikaan ajatusmaailman. Jokainen kehitty omalla tavallaan.

Osaa kattoo asioita avarammin, eikä vain omalta kantilta.

Vertaistukea oon saanu kavereilta, se on se tärkein.

Haastattelun loppuun annoimme vielä vanhemmille vapaan sanan. Oma erokokemus ja kokemukset eropalveluista olivat saaneet mainostamaan palveluita muille ja tuomaan niitä enemmän esille. Myös ulkopuolisen tai ammattilaisen

kanssa kehoitettiin keskustelemaan kasvatuksesta, sen tuomista ristiriidoista ja kysymyksistä. Kaksi haastateltavaa halusivat sanoa lohduttavat sanat loppuun:

Ero kasvattaa. Se on hyväkin asia.

Erosta voi selvitä. Tai siis selviää.

6.3 Tulosten tarkastelu

Muutoksien vaikuttavuus vanhemmuuteen oli niin suurta kuin pienäkin tutkimuksessamme. Suurimmat vaikutukset olivat olleet yksin lasten kanssa jäämisessä, kun arkea ei ollut jakamassa toinen vanhempi. Vanhemmuuden jakautuminen kuitenkin koettiin tasaisempana kuin ennen eroa.

Käsitykseen vanhemmuuden tasaisemmin jakautumisesta vaikuttivat ennen eroa toisen vanhemman lähes olemattomana koettu osallistuminen vanhemmuuteen. Eron jälkeen asiaa oli tasannut se, että lapsen toinen vanhempi joutui ottamaan vanhempana vastuun lapsen ollessa hänen luonaan. Myös toisen vanhemman tahto pysyä lapsen elämässä mukana vaikutti tutkimustemme mukaan vanhemmuuden jakautumisen tasaantumiseen. Kääriäisen (2008, 112) mukaan eroaminen toimii herättäjänä uudelleen omaan vanhemmuuteensa sekä pohtimaan omaa vanhemmuuttaan muuttuneessa tilanteessa, mikä näkyi myös meidän tutkimuksessamme.

Kokemus yksin arjessa olemisesta lapsen kanssa, saivat osan tutkimuksemme haastateltavista toteamaan kaipaavansa lisää omaa aikaa ja tilaa. Arkivanhemmuus ja päähuoltovastuu eivät antaneet tarpeeksi aikaa käytettäväksi omaan hyvinvointiin ja rentoutumiseen. Samankaltaisen tuloksen sai myös Hokkanen (2005, 146), jonka mukaan hyvinvoinnilla oli positiivinen vaikutus vanhemmuuteen. Tutkimuksessamme vanhemmilla, joiden lapset olivat toisella vanhemmalla vuoroviikon tai viikonloppujen ajan, oli mahdollisuus oman ajan ja tilan kautta muuttua hyvinvoiviksi vanhemmiksi.

Vanhemmuuden roolit olivat muokkautuneet tutkimuksemme tulosten perusteella. Vanhemmuus vaati tutkimuksemme mukaan arjessa kokonaisvaltaisempaa vanhemmuutta, jokaisella vanhemmuuden osa-alueella niin biologisella, sosiaalisella, psykologisella kuin juridisella. Muutos rooleihin näkyi vanhemmuuden jokaisen roolin korostumisella. Myös Kurosen (2003, 114) mukaan ero nostaa esiin vanhemmuuden eri puolia, joista hän mainitsee tunnesuhteen, huolenpidon, kasvattamisen sekä taloudellisen vastuun.

Lähes kaikki vanhemmat kokivat toimivansa päähuoltajana, lapsen asuessa pääosin heidän luonaan. Huoltajan rooli kokonaisuudessaan korostui vanhemmuudessa suuresti eron jälkeen arjen sekä pääasiallisen kasvatus vastuun vuoksi. Hokkasen (2005, 91) kuin myös meidän tutkimuksestamme kävi ilmi, yhteishuoltajuuden olevan olematonta arjen vanhemmuudessa. Vastuu arjen toimivuudesta oli vain toisella vanhemmalla lapsen ollessa vanhemman luona. Vanhempi joutui opettelemaan toisen aiemmin tekemiä asioita, jotta saisi säilytettyä elämän samanlaisena kuin ennen eroa. Elämäntaitojen opettajuus roolista tutkimuksemme mukaan esille nousi arjentaitojen opettaminen sekä esimerkkinä toimiminen. Uusia taitoja jouduttiin opettelemaan arjen askareissa. Vanhempien oppimat uudet taidot ja kokeiluyritykset paransivat osan vanhempien luottamusta itseensä. Kääriäisen (2008, 83) tutkimuksessa erityisesti tilanteissa, joissa puolisoilla oli ollut selkeä roolijako, tuotti vanhemmille kaipuuta toista ihmistä kohtaan sekä yksinäisyyden ja epävarmuuden tunteita.

Ihmissuhdeosaamisessa tunteiden käsittely ja vastaanotto sekä kuuntelu ja keskustelijana toimiminen näyttäytyi vahvasti vanhempien arjessa, koska arjessa toimiva vanhempi joutui ottamaan vastaan lapsen tunteet sekä kuuntelemaan huolet. Rajojen asettajan roolia osiltaan heikensi toisen vanhemman erilaiset säännöt ja rajat. Osa haastateltavista koki kuitenkin pystyvänsä yhdessä toisen vanhemman kanssa pitämään samoista rajoista kiinni. Vanhemman rakkauden antajan rooliin kuuluvat hellyys ja läheisyys olivat lisääntyneet arjessa eron myötä. Hellyyden osoittamista jouduttiin myös opettelemaan, koska toinen vanhempi puuttui arjesta hellyyttä osoittamasta. Vanhemmat olivat myös eron jälkeen huomanneet oman hyvinvointinsa merkityksen vanhemmuudessa tutkimuksessamme.

Vanhemmat eivät kokeneet talouden muutoksien vaikuttaneet merkittävästi vanhemmuuteen. Taloudellinen tilanne oli heikentynyt eron jälkeen ja taloudelliset muutokset olivat pakottaneet vanhempia turvaamaan lapsen elatuksen uusilla keinoilla. Elatusta olivat tukeneet elatusapu, omat vanhemmat, kolmannen sektorin toimijat sekä sosiaalihuolto. Hokkasen (2005, 91) tutkimuksessa taloudelliseen tilanteeseen oltiin tyytyväisiä. Erityisesti naisilla korostui rahan itsemääräämisoikeuden toteutumisen vaikutus tyytyväisyyteen. Myös meidän tutkimuksessamme taloudelliseen tilanteeseen oltiin tyytyväisiä. Elinympäristöä ja lapsiystävällisyyttä pidettiin taloutta merkittävämpänä. Asumisjärjestelyjä perusteltiin tutulla sekä turvallisella ympäristöllä.

Castrénin (2009, 18,23) mukaan parisuhteen päättymisen vaikuttaa lähipiiriin sekä sosiaalisiin verkostoihin. Eroaminen voi aiheuttaa hämmästyksiä sukulaisissa sekä tutuissa ja muuttaa henkilösuhteita. Tutkimuksemme mukaan ystäväistä, perheenjäsenistä, sukulaisista, sekä osalla haastateltavien puolisoitten sukulaisista oli merkittävää apua eron jälkeisenä aikana. Carsténin (2009, 28) sekä meidän tutkimuksessamme ilmeni yhteydenpidon entisen puolison sukuun olevan jäänyt lähes täysin. Vain muutama vanhempi sai tukea toisen vanhemman suvulta. Entisen puolison suvussa löytyi seläntakana puhumista sekä haukkumista, jotka kiristivät välejä. Osalla taas yhteydenpito väheni, kun enää ei oltu yhteydessä entisen puolisonsa kautta. Vain yksi kertoo olevan tekemisissä entisen puolison suvun kanssa. Keskustelut erosta sekä vanhemmuudesta, kuin myös lastenhoidollinen apua korostuivat tutkimustuloksissamme. Sukulais- sekä ystävyysverkostojen puuttuessa, turvauduttiin enemmän palveluiden antamaan tukeen ja apuun. Lähipiirin säilymisellä voidaan siis todeta olevan merkittävässä roolissa myös vanhemmuuden tukemisessa ja erosta selviytymisessä.

Nostimme vertaistuen erilliseksi kysymykseksi sen ollessa tutkimusten mukaan yksi merkittävämpiä tuen muotoja. Vertaistuki näyttäytyi myös meidän tutkimuksessa merkittävänä tuen muotona. Vertaistukea saatiin myös ilman palveluihin osallistumista, muun muassa ystävien ja perheen jäsenten kautta. Kääriäisen (2009, 260) mukaan vertaistuki mahdollistavat kuuntelijan roolista muuttumisen aktiiviseksi osallistujaksi keskustelussa. Tutkimuksessamme toisten näkemykset ja kokemukset auttoivat käsittelemään asioita uusista näkökulmista,

sekä loivat vahvistusta erosta selviämiseen ja lasten kasvatukseen. Vertaistuki ryhmistä muodostui ryhmiä, jotka olivat kokoontuneet yhdessä vielä eropalveluiden vertaistuki ryhmän jälkeen.

Eropalveluiden moninainen tarve näyttäytyi tutkimuksessamme vahvasti. Parhaiten ja vaikuttavimmin palveluista tietoa sai suullisesti joko ystävältään, työpaikan kautta tai toisilta palveluilta. Eropalveluita hyödynnettiin niin yksityisellä, julkisella kuin kolmannella sektorilla. Vanhemmat tarvitsivat apua erossa selviytymiseen sekä vanhemmuuden tukemiseen että uudelleen muotoutumiseen kuin myös taloudelliseen apuun. Merkittävimmäksi avuksi nousivat käytännön neuvot sekä asiantuntijoiden tiedot ja taidot, jotka kehittivät omaa toimintaa sekä ajatusmaailmaa. Carsténin (2009, 18) mukaan usein eron jälkeen joutuu käymään läpi haastavan prosessin selviytyäkseen ja samalla huolehtia lapselle tärkeiden suhteiden jatkuvuudesta. Tilanteen katsominen lapsen silmin toimii lapsen tukena ja auttaa selviytymään muuttuneessa elämäntilanteessa (Kääriäinen 2008, 73). Palveluiden kautta saatu ymmärrys lasten näkökulmasta oli tutkimuksessamme merkittävä tekijä oman vanhemmuuden kuin myös yhteistyövanhemmuuden tukemisessa sekä muotoutumisessa.

Monet toivat esiin eron tuoman voimattomuuden, jolloin palveluita oli vaikea alkaa hakemaan itsenäisesti. Kokemus palveluiden vanhempaa kohtaamattomasta mainostamisesta, luo vanhemmalle vaikeuksia hakeutua omaa tarvettaan vastaavaan palveluiden piiriin. Palveluita löytyi tutkimuksessamme itse hakemalla ja muualta kuulemalla. Eropalveluiden sekalaiseen palvelujärjestelmään sekä palveluiden vaikeaan löydettävyyteen havahduttiin esimerkiksi Päijät-Hämeessä. Ensi- ja turvakotiliiton Neuvokeskus on koonnut Päijät-Hämeen eropalveluista kertovan tietokannan. (Ensi- ja turvakotienliitto 2013.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme pohdintaosuudessa keskitymme tutkimuksen eettisiin kysymyksiin ja oman oppimisen pohdintaan. Pohdimme myös jatkotutkimusehdotuksia. Eettisyyttä ja luotettavuutta mietimme laadullisen tutkimuksen kriteerein, mutta oman oppimisen pohdinnassa käytämme oikeuttamme kertoa ja kuvailla tunteitamme ja ajatuksiamme juuri niillä sanoilla kun halusimme.

7.1 Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 140) toteavat tutkimusta arvioitavan kokonaisuutena, jolloin tärkeää on tutkimuksen johdonmukaisuus kaikilla osa-alueilla. Johdonmukaisuuden täyttääksemme pyrimme perustelemaan motiivejamme tehdä tutkimusta ja kuvaamaan kaikkia vaiheita ja tarkoituksia raportissamme. Johdonmukaisuudella pystymme osoittamaan, että olemme ottaneet tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden huomioon.

Eettisyys nousee tutkimuksestamme korostetusti esille siinä, että emme ole loukanneet kenenkään tutkimusprosessissa mukana olleen ihmisarvoa tai itsemääräämisoikeutta. Olemme toimineet jokaisen arvoja kunnioittaen ja tutkimuksemme osapuolten osallistuminen on ollut jokaisen kohdalla vapaaehtoista. Hyviä tutkimuskäytäntöjä noudattaen olemme antaneet tarvittavia tietoja tutkimukseemme liittyen ja varmistaneet, että jokainen tutkimuksessa mukana oleva tietää, missä on osallisena ja mitä tapahtuu. Pyrimme siihen, että tutkimusprosessi tai tutkimusraportin julkistaminen ei vahingoita tai aiheuta kenellekään henkilölle haittaa. Olemme koko tutkimusprosessin ajan olleet nimellisiä tutkijoita ja olemme kantaneet vastuun tekemisistämme, kuten teemme edelleen tämän tutkimuksen tullessa julkiseksi. Eettisyys näkyy tutkimuksestamme myös aiheeseen perehtyneisyytenä ja asioiden selvää ottamisena. Tutkimuksemme pohjautuu teoriaan, jonka olemme pyrkineet valitsemaan huolellisesti ja ottaen huomioon esimerkiksi kirjallisuuden luotettavuuden. Haluamme korostaa sitä, että myös tutkimusraportti on tehty niin,

että se kunnioittaa toimeksiantajaa, haastateltuja ja lukijoita. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Hyvää tieteellistä käytäntöä ohjaa muun muassa Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tiedeyhteisön toimintatapoja kuuluu käyttää tehdessään tutkimusta. Tutkimuksen eri vaiheissa pitää olla rehellinen sekä huolellinen. Käytettyjen menetelmien kuuluu olla tieteellisten tutkimusten sääntöjen mukaisia sekä eettisestikestäviä niin tiedonhankinnassa kuin tutkimus- ja arviointi menetelmissä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Luotettavuuden ja läpinäkyvyyden liisaamiseksi laitoimme esille raporttiimme aineiston käsittelyä koskevaa materiaalia sekä perusteluja toiminnastamme. Lisäsimme opinnäytetyömme loppuun liitteeksi tutkimusluvan (Liite 5). Tutkimusluvalla voimme osoittaa ja todistaa tutkimuksen todenperäisyyden ja tutkimuksen luvallisuuden. Tutkimusraportissamme on vahvaa teoretietoa, yksityiskohtaiset kuvaukset tutkimuksen etenemisestä ja oikeanlaiset lähdeviitteet, jolla voimme vahvistaa tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

Eettisyyttä voidaan tutkailla myös siitä näkökulmasta, oliko tutkimuksen tekeminen perusteltua. Perustelemme tutkimuksen tekemistä ja aiheen valintaa sillä, että aihe on ajankohtainen ja toimeksiantajalla oli tarvetta tekemällemme tutkimukselle. Tarkoituksena oli saavuttaa se, että tutkimuksesta saadut tiedot voivat kehittää eropalveluita ja avartaa näkökulmia aiheeseen liittyen. Juuri tämän tutkimuksen tekemisen perusteluna on myös oma mielenkiintomme aihetta kohtaan ja ajatus siitä, että omalla työllämme voimme olla mukana kehittämässä jotakin suurempaa kokonaisuutta, kuten tässä tapauksessa Eroperheen kahden kodin lapset -projektin toimintaa. Tutkimuksemme eettisyyttä lisäävät myös valitun tutkimusmenetelmän sopivuus ja tutkimusaineiston käsittely. Laadullisen tutkimusmenetelmän käyttö oli mielestämme sopivin vaihtoehto, koska halusimme saada kokemuspohjaista ja näkökulmarikasta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tarkoituksena ei ollut myöskään tehdä yleispäteviä, syy- ja seuraussuhteiden tarkastelua. Tutkimusaineiston käsittelimme huolellisesti metodikirjallisuutta ja muita tutkimuksia hyödyksi käyttäen. Tutkimusraportissa olimme rehellisiä, mutta suojelimme haastateltujen anonymiyyttä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Tutkimuksemme luotettavuuden kulmakivenä pidämme tapaa, jolla keräsimme tutkimusaineiston. Käytimme tutkimuksen aineiston hankitapana haastattelua, joka osoittautui kaikin puolin hyväksi valinnaksi. Puolistrukturoidun haastattelun etuna pidimme sitä, että runko, kysymysten muotoilu ja järjestys olivat jokaiselle haastateltavalle samanlaisia. Pyrimme luomaan haastattelukysymyksistä sellaiset, että jokainen haastateltava ymmärtää kysymykset samalla tavalla eikä niiden merkitys muutu olennaisesti haastateltavasta riippuen. Koimme, että puolistrukturoitu teemahaastattelu oli hyvä valinta tutkimuksemme myös siksi, että tarkentavilla kysymyksillä saimme johdateltua haastattelua eteenpäin, mikäli haastateltavan oli vaikea itse kertoa ja vastata asioihin pelkkien teemojen avulla. Tutkimuksen aiheen kannalta puolistrukturoidun teemahaastattelun käyttö oli suositeltavaa, koska tutkimuskysymyksemme nitoutuivat vahvasti kokemuksiin ja näkökulmiin, ja koimme, että puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla saamme tarvittavat tiedot esille. Halusimme saada omakohtaista kokemustietoa suoraan eronneilta vanhemmilta, joten aiheesta kysyminen oikeanlaisten teemojen ja kysymysten avulla tuotti tarvittavia vastauksia. Edellä mainituilla tavoilla pystyimme omalta osaltamme varmistamaan ja edistämään tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen tekemisessä perusvaatimuksena on riittävä aika tehdä tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 142). Meidän tutkimuksessamme ajankäyttö osoittautui haasteelliseksi. Tutkimuksen oli tarkoitus valmistua joulukuussa 2014, mutta henkilökohtaisten muutosten ja vaihtuvien elämäntilanteiden vuoksi jouduimme suosiolla siirtämään tutkimusprosessin päättymisen keväälle 2015. Opinnäytetyön loppuvaiheessa tuli silti pientä kiireen tuntua, joka kuitenkin osoittautui kohdallamme hyväksi asiaksi. Pieni stressi ja kiire puskipivat meitä hyvään suoritukseen. Ajankäytön haasteellisuudesta huolimatta tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus eivät vaarantuneet. Aikataulumuutoksista ja kiireestä huolimatta kunnioitimme haastatteluissa mukana olleita vanhempia ja merkitsimme mahdollisimman tarkasti heidän osuutensa tutkimuksessamme. Lupasimme myös jokaiselle haastateltavalle, että heidän anonymiytensä säilyy koko tutkimusprosessin ajan eikä tutkimustuloksista, sitaateista tai muistakaan asioista voida tunnistaa heitä. Onnistuimme anonymiteettien säilyttämisessä mielestämme hyvin ja toivomme myös tutkimusprosessissa mukana olleiden ajattelevan niin.

Halusimme korostaa tutkimuksessamme myös huolellisuutta. Huolellisuuden tarkoituksena oli vanhempien välittämien kokemustietojen pääseminen ansaitsemalleen paikalle; levittämään tietoa, jonka on mahdollista kehittää palveluita sekä herättää ajatuksia muiden eronneiden keskuudessa.

Tutkimuksemme vahvuutena pidämme nimenomaan sitä, että tutkimustieto on saatu suoraan ihmisiltä, joilla on omia kokemuksia ja ajatuksia tutkimusaiheestamme koskien eli vanhemmuuden muutoksista eron jälkeen.

Tuomen ja Sarajärven (2013, 142) mukaan tutkimuksen tulosten hyödyntäjien sekä lukijoiden arviot tutkimuksesta ovat myös yksi luotettavuutta lisäävä keino. Olemme hyödyntäneet ohjaavan opettajan, toimeksiantajan ja muiden lukijoiden näkökulmia tutkimuksen luottavuuden arviointiin. Tutkimusraportin lukijat ovat huomioineet asioita, joita olemme itse tutkijoina väheksyneet tai jättäneet huomioimatta. Olemme pystyneet kehittämisideoiden kautta muokkaamaan raporttiamme tarkoituksenmukaiseen muotoon. Myös keskeneräisen tutkimusraportin luettaminen ulkopuolisilla on edistänyt tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen tekeminen niin sanotussa julkisessa valossa edistää tutkimuksemme läpinäkyvyyttä.

7.2 Jatkotutkimusehdotuksia

Oman tutkimuksemme pohjalta nousi esiin tutkimusaiheita myös jatkoa ajatellen. Päällimmäisenä jatkotutkimusehdotuksena on se, että eron vaikutusta lapseen voisi tutkia. Tutkimuksen voisi toteuttaa esimerkiksi haastattelun muodossa ja tutkija voisi haastatella eroperheiden lapsia ja kuulla heidän ajatuksiaan äitiensä ja isiensä erosta. Olisi mielenkiintoista tutkia nimenomaan sitä, miten lapsi havainnoi ja kokee vanhempiensa vuorovaikutussuhteen ja ylipäättään perheen toimivuuden eron jälkeen. Tutkimusaihe on toisaalta todella haastava, koska lapset ovat hyvin haavoittuva kohderyhmä tutkimusta ajatellen. Lisäksi olisi kiinnostavaa syventää tutkimalla, mitkä tekijät erityisesti vaikuttivat saamiimme tutkimustuloksiin vanhemmuuden muutoksissa.

Palveluiden kehittämisen kannalta on merkittävää saada kokemustietoa asiakkailta, joten tutkimukset aiheesta ovat aina tarpeellisia. Palveluiden

tavoitteiden toteutumista voisi tutkia esimerkiksi Eroperheen kahden kodin lapset -projektissa ottamalla tietystä tukiryhmästä haastateltavia ja verrata heidän kokemuksiinsa tukiryhmän tavoitteisiin. Silloin nähtäisiin ovatko määritellyt tavoitteet toimineet käytännössä. Tuen tarvetta ja näkyvyyttä voisi myös tutkia tarkemmin, jotta eropalveluiden löytyvyyttä voisi parantaa.

7.3 Oman oppimisen pohdintaa

Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan on ollut mieletön uuden oivaltamisen, kantapään kautta oppimisen ja asioiden ymmärtämisen kulta-aikaa meille molemmille opiskelijoille. Tutkijoina olimme täysin amatöörejä aloittaessamme laadullisen tutkimuksen toteuttamisen. Nyt tiedämme mitä laadullinen tutkimus on, miten se toteutetaan ja millaisissa tapauksissa sitä voidaan hyödyntää. Tutkimusmatka on ollut jännittävä ja pitkä, mutta välillä myös turhauttava matka, jota emme luultavasti osanneet kumpikaan odottaa tähän ryhtyessämme. Nyt kuitenkin istumme ja kirjoitamme tässä tietokoneen ääressä opinnäytetyömme pohdintaosuutta. Vaikka tekemämme laadullinen tutkimus on vain pieni pala tässä maailmassa, on se meille jotakin paljon suurempaa. Laadullisen tutkimuksen tekeminen on kruunannut tämän lähes neljän vuoden opintourakan ja omasta mielestämme tämä opinnäytetyö on osoitus siitä, että olemme tutkintotodistuksemme ansainneet.

Jo opinnäytetyöprosessiin ilmoittautuminen oli iso askel opinnoissamme. Ennen opinnäytetyöprosessiin ilmoittautumista olimme miettineet monta kertaa, että opinnäytetyön tekeminen siintää siellä jossain kaukana tulevaisuudessa eikä asia ole vielä ajankohtainen meille. Pian ilmoittautumisen hetki oli kuitenkin käsillä eikä kerennyt edes kissaa sanomaan. Oli vain rohkeasti hypättävä kyytiin.

Opinnäytetyöaiheen miettiminen ja valitseminen olivat seuraavat tärkeät etapit matkallamme. On ollut hienoa saada hyvä opinnäytetyön yhteistyökumppani Eroperheen kahden kodin lapset -projektista. Projekti oli kiinnostunut ja valmis ideoimaan kanssamme opinnäytetyötämme ja yhteisen mielenkiintoisen aiheen löytyminen vahvisti sidettäme toisiimme. Saimme kuitenkin tarpeeksi vapaat kädet opinnäytetyömme kanssa, koska projektin työntekijöillä oli selvästi ymmärrys siitä, että oman mielenkiintomme pysyessä yllä, yritämme parhaamme

ja pääsemme parhaimpiin suorituksiin. Eroperheen kahden kodin lapset -projektin työntekijät ovat olleet tukenamme koko matkan aikana, kiitokset heille siitä. Olemme tyytyväisiä, jos tekemämme tutkimus edes pikkuriikkisen auttaa ja kehittää heidän tekemäänsä tärkeää työtä.

Keräsimme tutkimuksen aineiston haastattelemalla kuutta eronnutta vanhempaa. Päädyimme aineiston hankintatapaan yhteisymmärryksessä ja ymmärsimme sen, miten jännittäviä ja ehkä jopa haastavia haastattelutilanteet voivat olla.

Selviydyimme haastatteluista silti kohtuuhuvin ja saimme tarvitsemamme aineiston kerättyä tutkimustamme varten. Näin jälkikäteen on silti sanottava, että olisimme voineet ottaa itsellemme enemmän aikaa paneutua, perehtyä ja valmistautua haastattelutilanteisiin ja niiden tekemiseen. Nämä ovat kuitenkin juuri niitä asioita, joihin osaamme varautua tulevaisuudessa, jos tulemme vielä tutkimuksia tekemään. Opinnäytetyön ja laadullisen tutkimuksen tekeminen oli ylipäätään meille molemmille todella suuri koitos. Muistamme ne hetket, kun olemme istuneet vierekkäin sohvalla laadullisen tutkimuksen perusoppaat käsissämme ja katsoneet toisiamme suu ammollaan ja sanoneet lähes yhteen ääneen, että ööö, mitä ihmettä?ö. Nyt tänä päivänä voimme kumpikin nauttia niistä hetkistä, kun joku kysyy meiltä mikä on laadullinen tutkimus, osaamme vastata. Noudatimme koko tutkimusmatkan ajan laadullisen tutkimuksen periaatteita, kulkua ja ohjeita. Meidän oli pakko luottaa siihen, mitä metodikirjallisuudessa sanottiin ja tehdä niin kuin käskettiin. Emme voineet soveltaa, koska emme tienneet, miten sen olisi voinut tehdä, koska tutkimuksen tekeminen oli meille niin ainutlaatuista ja ensikertalaisen hommaa. Pakko silti myöntää, että hikihatussahan niitä haastatteluja litteroi, pelkisti ja analysoi. Toisina päivinä saattoi jäädä jumiin öabstrahoinninö ihmeelliseen maailmaan ja toisina päivinä luki sata kertaa saman lauseen analysoinnista.

Tietoa, teoriaa ja faktaa olemme keränneet opinnäytetyötä varten koko opintojemme ajan. Jokainen opiskeluun liittyvä oppimistehtävä on kasvattanut ja ohjannut meitä tulevaan ja valmistanut meitä opinnäytetyön tekoon ja tulevaisuuden sosiaalialan työhön. Olemme harjoitelleet teoriapohjan luomista, kirjoittaneet, lukeneet, referoineet, pohtineet ja vastaanottaneet kritiikkiä sekä saaneet vahvistusta sille, mitä osaamme. Opinnäytetyön teoriaa ja raporttia

kirjoittaessa jokaisesta edellä mainitusta on ollut hyötyä. Olemme tienneet, mistä etsiä tietoa ja minkälainen tieto on luotettavaa. Olemme kasvattaneet ammatillista osaamista niillä sadoilla ammattikirjallisuuden sanoilla, lauseilla ja sivuilla. Olemme myös saaneet huomata, kuinka tärkeä osa teoriatieto ja tosiasiat ovat oppimistehtävissä ja etenkin opinnäytetyössä. Tutkimusraportin kirjoittaminen on ollut välillä pakkopullaa, mutta emme voi sanoa, ettei se olisi ollut myös antoisaa ja kivaa. On ollut suuri etu, että kirjoittamisurakan ja koko matkan on saanut jakaa jonkun kanssa. Esimerkiksi toisen tuskaillessa analysoinnin parissa ja toisen ihmetellessä teoriaa, on voinut pyytää opinnäytetyökaverilta työnjaon vaihtamista. Myös toisen kanssa keskusteleminen, refleктоiminen ja kannustuksen saaminen ovat saattaneet työtä kohti loppua. Toisen näkökulmien huomioiminen ja opiksi ottaminen ovat edistäneet molempien ammatillista kasvua.

Nyt, opinnäytetyön prosessin tien päässä, voimme sanoa osaavamme paremmin kehittää itseämme ja toimintatapojamme sekä ottaa opiksemme tekemistämme virheistä. Tiedämme laadullisen tutkimuksen peruseriaatteet ja tunneimme metodin pääpiirteiltään. Osaamme kirjoittaa laadukasta ja tieteellistä tekstiä ja kuvailemaan ja perustelevaan tekemiämme valintoja. Pystymme yhä paremmin toimimaan paineen alla ja jakamaan vastuuta muiden kanssa. Uskallamme luottaa omiin kykyihimme ja nähdä sen, mihin pystymme ja mihin emme pysty. Ja mikä parasta, voimme olla tyytyväisiä siihen, mitä olemme tehneet. Edellä mainitut asiat ovatkin timantteja arvokkaampia asioita elämässä. Opinnäytetyö oli suuri oppimiskokemus meille molemmille ja olemme nyt yhtä kokemusta rikkaampia. Selvisimme koitoksesta hengissä ja nyt voimme huokaista helpotuksesta. Opinnäytetyöprosessissa on totisesti joutunut haastamaan itseään ja tekemään töitä enemmän kuin laki sallii. Yksikään koneen ääressä tai kirjan parissa vietetty tunti ei silti ole mennyt hukkaan. Olemme saaneet huomata, että opimme opettelun kautta eikä kukaan ole seppä syntyessään. Jotta voimme toteuttaa laadukasta sosiaalialan työtä, on meidän oma velvollisuutemme oppia uutta ja kehittää omaa osaamista, huomata epäkohdat ja tarttua niihin tarpeeksi ajoissa. Olemme kuitenkin molemmat sitä mieltä, että kummaltakaan meiltä ei puutu käsitystä siitä mitä olemme, mitä osaamme ja mitä voimme vielä oppia. Voimme kiteytetysti sanoa opinnäytetyön olleen veren ja hien vuodattamisen kulta-aikaa. Kyyneleiden aika on onneksi vasta siinä vaiheessa, kun opinnäytetyö on saatu

hyväksytysti läpi ja olemme saaneet tutkintotodistukset käteemme. Eikä kyynelitä vuodateta suinkaan opintojen päättymisen takia vaan silkasta onnellisuudesta ja ilosta.

LÄHTEET

- Antila, P., Snellman, C. & Tuomela-Holti, B.-H. 2013. Pohjanmaan perhekaste II: Loppuraportti [verkkodokumentti]. Kasperin hanke [viitattu 30.01.2015]. Saatavissa: <http://kasperihanke.fi/materiaalit/finish/140-pohjanmaan-perhekaste-ii-osahankkeen-loppuraportti/603-pohjanmaan-perhekaste-ii-loppuraportti/0>
- Apua eroon. 2014. Nettilinkit [verkkodokumentti]. Ensi- ja turvakotien liiton Neuvokeskus [viitattu 21.12.2014]. Saatavissa: <http://apuaeroon.fi/nettilinkit>
- Ayalon, O. & Flasher, A. 1997. Ketjureaktio: lapset ja avioero. Tampere: Vastapaino.
- Carsten, A-M. 2009. Mitä eroista seuraa? Eron vaikutus perheen sosiaalisiin suhteisiin. Teoksessa Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto/ Neuvo-projekti, 18, 23, 28, 32 - 33.
- Ensi- ja turvakotien liitto. 2014. Vanhemman opas: Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon [verkkodokumentti]. Ensi- ja turvakotienliitto [viitattu 21.12.2014]. Saatavissa: http://www.e-julkaisu.fi/ensi_ja_turvakotien_liitto/vanhemman_opas/pdf/Vanhemman_opas_2014.pdf
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eurostat. 2014. Crude divorce rate, selected years, 1960-2012 (1) (per 1 000 inhabitants) [verkkodokumentti]. European Commission: Eurostat [viitattu 13.1.2015]. Saatavissa: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriage_and_divorce_statistics
- Isyyslaki 700/1975. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750700?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=isyys>

Hakovirta, M. & Rantalaiho, M. Perhepolitiikka ja jaettu vanhemmuus. Teoksessa Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto/ Neuvo-projekti, 39.

Hellsten, T. 2003. Vanhemmuus -Vastuullista vallankäyttöä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Helminen, M.-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta, Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Hietanen, P. 2013. Kun vanhemmat eroavat [verkkodokumentti]. Suomen terveydenhoitajaliitto ry [viitattu 20.12.2014]. Saatavissa: http://www.terveydenhoitajaliitto.fi/easydata/customers/sthl/files/th-paivat2013esitykset/hietanen_terveydenhoitajapaivat_2013.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kirjayhtymä oy.

Hokkanen, T. 2005. Äitinä ja isänä eron jälkeen: Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena [verkkodokumentti]. Jyväskylän yliopisto [viitattu 20.12.2014]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13289/9513921794.pdf>

Holma, T.(toim.) 1999. Asiakaslähtöiset palveluprosessit. Perusta laadulle vanhusten kotihoidossa ja asumispalveluissa sekä lastensuojelussa. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.

Huttunen, J. 2012. Sosiaalinen vahemmuus uusperheessä [verkkodokumentti]. Väestöliitto: Perheenaikaa.fi [viitattu 12.1.2015]. Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-perheessa/arki-kuntoon/sosiaalinen-vanhemmuus-uusperheessa/>

Hämäläinen, J., Kääriäinen, A. & Pölkki, P. (toim.) 2009. Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa: Vahva vanhemmuus- Paras tuki nuoren kasvuun. Jaana Syrjälä (toim.). Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 25.

Juvonen, K. 2013. Kodin ja koulun yhteistyö opettajien ja eronneiden vanhempien kokemana [verkkodokumentti]. Jyväskylän yliopisto [viitattu 18.12.2014].

Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41325/URN:NBN:fi:jyu-201305071573.pdf?sequence=1>

Jousmäki, A. & Kosonen, L. 2009. Syytettynä isä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa: Vahva vanhemmuus- Paras tuki nuoren kasvuun. Jaana Syrjälä (toim.). Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 11, 14, 16.

Kananen, J. 2008. Kvali ó Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kartovaara, L. 2007. Lapset hajoavissa perheissä. Teoksessa: Tilastokeskus: Suomalainen lapsi 2007. Helsinki: Tilastokeskus, 96.

Kiesewetter, S. 2013. Ero ja vanhemmuus [verkkodokumentti]. Lastensuojelun keskusliitto [viitattu 20.12.2014]. Saatavissa:

http://www.lskl.fi/files/1899/Alaseminaari_4_Sirkku_Kiesewetter.pdf

Kiianmaa, K. 2008. Hyvä ero, uusi elämä. Helsinki: Multikustannus Oy.

Kontula, O. 2013. Yhdessä vai erikseen? [verkkodokumentti]. Väestöliitto [viitattu 17.12.2014]. Saatavissa: [http://vaestoliitto-fi-](http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/70af089c1867d78beaa46989a0149268/1418812097/application/pdf/2979010/Perhebarometri2013_web_1.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/70af089c1867d78beaa46989a0149268/1418812097/application/pdf/2979010/Perhebarometri2013_web_1.pdf](http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/70af089c1867d78beaa46989a0149268/1418812097/application/pdf/2979010/Perhebarometri2013_web_1.pdf)

Kontula, O. 2013. Yhdessä vai erikseen. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 47/3013. Helsinki: Väestöliitto ry.

- Koskela, R. 2009. Ero lapsiperheessä. Miten tukea lasta ja vanhempia? Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Kuronen, M. 2003. Eronnut perhe? Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa: Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino, 114.
- Kääriäinen, A. 2008. Ero haastaa vanhemmuuden. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Kääriäinen, A. 2009. Vertaistukijana erossa ó dialogisen kohtaamisen mahdollisuudet. Teoksessa: Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P.(toim.) Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto/ Neuvo-projekti, 260.
- Laakso, R. 2013. Lapsi avioerossa [verkkodokumentti]. Suomen asianajajaliitto [viitattu 20.12.2014]. Saatavissa: http://www.asianajajaliitto.fi/asianajopalvelut/tarvitsetko_asianajajan/lapsi_avioerossa
- Lahden ensi- ja turvakoti ry. 2014. Eroperheen kahden kodin lapset ó projekti [verkkodokumentti]. Ensi- ja turvakotien liitto [viitattu 22.12.2014]. Saatavissa: <http://www.lahdenensijaturvakoti.fi/eroperhe.php>
- Laki lapsen elatuksesta. 704/1975. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750704>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. 361/1983. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Lastensuojelulaki. 417/2007. Saatavissa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuojelulaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelulaki)
- Linnavuori, H. 2009. Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Teoksessa: Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P.(toim.) Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto/ Neuvo-projekti, 152.

Maccoby, E., Depner, C. & Mnookin, R. 1990. Coparenting in the second year after divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 52 (1).

Mansikka, M. 2015. Äitipuolet ja isäpuolet uusperheissä [verkkodokumentti].

Väestöliitto [viitattu 4.1.2015]. Saatavissa:

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/uusperheet/isa-ja_aitipuolen_rooleista/

Meritie, A., Pitkänen, M. & Ketonen, M. 2014. Eroperheen kahden kodin lapset ó projektin loppuraportti [verkkodokumentti]. Lahden ensi- ja turvakoti ry [viitattu 22.12.2014]. Saatavissa:

http://www.lahdenensijaturvakoti.fi/pdf/eroperhe_loppuraportti.pdf

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos [viitattu 13.1.2015]. Saatavissa:

<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80036/gradu02900.pdf?sequence=1>

Miessakit Ry. 2014. Miessakit Ry [viitattu 21.12.2014]. Saatavissa:

<http://www.miessakit.fi/>

Neuvokeskus. 2014. Apua eroon [verkkodokumentti]. Ensi- ja turvakotien liitto [viitattu 21.12.2014]. Saatavissa:

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/neuvokeskus2/>

Pernu, S. & Pohjola, M. 2011. Ero ja isyys. Opas eroperheiden kanssa työskenteleville [verkkodokumentti]. Lahden ammattikorkeakoulu [viitattu 28.12.2014]. Saatavissa:

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34074/Ero_ja_isyys_Opas_eroperheiden_kanssa_tyoskenteleville.pdf?sequence=1

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen

huostaanotossa [verkkodokumentti]. Socca [viitattu 15.1.2015]. Saatavissa:

http://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf

Pursi, A. 2012. Ero lapsiperheessä ó varhaiskasvattajien käsityksiä päivähoidon ja eroperheiden välisestä kasvatuskumppanuudesta [verkkodokumentti]. Ensi- ja

turvakotien liitto [viitattu 18.12.2014]. Saatavissa: http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/6e344e4443017e1bae7962c7020062ff/1418895254/application/pdf/3807065/Annukka_Kandidaatin_tutkielma_%283%29.pdf

Rautiainen, M. (toim.). Vanhemmuuden roolikartta- Syvennä ja sovela. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Hakapaino Oy.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus- Suomalainen elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Eettiset kysymykset [viitattu 25.01.2015]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. Hyvä tutkimuskäytäntö [viitattu 26.01.2015]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html

Sinkkonen, J. (2003). Lasten reaktiot vanhempien eroon. Teoksessa Lipponen, P. & Wesaniemi, P. (toim.) Lapsi ja ero. Kertomuksia lapsesta ja avioerosta. Helsinki: Kirjapaja Oy, 125.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Lapsiperheiden tuet [verkkodokumentti]. Sosiaali- ja terveysministeriö [viitattu 12.1.2015]. Saatavissa: http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ja_etuudet/lapset_ja_vanhemmuus

Sullivan, M. 2013. Coparenting: A lifelong partnership [verkkodokumentti]. ProQuest [viitattu 15.1.2015]. Saatavissa: <http://search.proquest.com.aineistot.lamk.fi/docview/1413733950/fulltext?source=fedsrch&accountid=11365>

Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto. 2015. Taikuri-toiminta [verkkodokumentti]. Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry [viitattu 30.01.2015]. Saatavissa: <http://suomenkasper.fi/jarjesto/toiminta/tukea-lapsille-ja-nuorille/taikuri-toiminta>

Suomen tilastollinen vuosikirja 2013. Tilastokeskus. 2013. Helsinki: Edita Prima Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Vanhemmuuden roolikartta [verkkodokumentti]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 5.1.2015].
 Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/vanhemmuuden-roolikartta>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Vertaisryhmistä voi saada vastavuoroista tukea [verkkodokumentti]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 21.12.2014].
 Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/rahapeliongelman-hoito-ja-tuki/apua-rahapeliongelmaan/vertaisryhmat/vertaisryhmista-voi-saada-vastavuoroista-tukea>

Tilastokeskus. 2014a. Suomen virallinen tilasto: Solmittuja avioliittoja selvästi vähemmän, avioeroja hieman enemmän [verkkodokumentti].
 ISSN=1797-6413. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 13.1.2015].
 Saatavissa: http://www.tilastokeskus.fi/til/ssaaty/2013/ssaaty_2013_2014-04-17_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 2014b. Suomen virallinen tilasto: Lapsiperheitä 39 prosenttia kaikista perheistä [verkkodokumentti]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 14.1.2015]. Saatavissa:
http://www.tilastokeskus.fi/til/perh/2013/02/perh_2013_02_2014-11-21_kat_003_fi.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa[verkkodokumentti].
 Tutkimuseettinen neuvottelukunta [viitattu 25.1.2015]. Saatavissa:
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut

Valtonen, M. 2014. Erotilanteen psykologiaa [verkkodokumentti]. Miessakit Ry [viitattu 17.12.12014]. Saatavissa:
http://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/Liitetiedostot/EROTILANTEEN_PSYKOLOGIAA.pdf

Vanhempainnetti. 2014a. Mannerheimin lastensuojeluliitto [viitattu 21.12.2014].
Saatavissa: <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/>

Vanhempainnetti. 2014b. Vanhempien ero [verkkodokumentti]. Mannerheimin lastensuojeluliitto [viitattu 17.12.2014]. Saatavissa:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/perheen_kriisit_ja_muutokset/vanhempien_ero/

Vanhempainnetti. 2015. Vanhemman vaikeita tunteita [verkkodokumentti]. Mannerheimin lastensuojeluliitto viitattu 17.1.2015]. Saatavissa:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/vanhemman_vaikeita_tunteita/

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämän vaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Väestöliitto. 2015. Vanhempien yhteispeli [verkkodokumentti]. Väestöliitto [Viitattu: 16.1.2015]. Saatavissa:
http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/murrosikaisten-vanhemmat/tietoa/vanhemmuus_ja_koti2/vanhemmuus/vanhempien_yhteispeli/

Wahlberg, K.-E. 2005. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa: Vahva vanhemmuus- Paras tuki nuoren kasvuun. Jaana Syrjälä (toim.). Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 81 ó 82, 87.

LIITTEET

Liite 1: Vanhemmuuden roolikartta

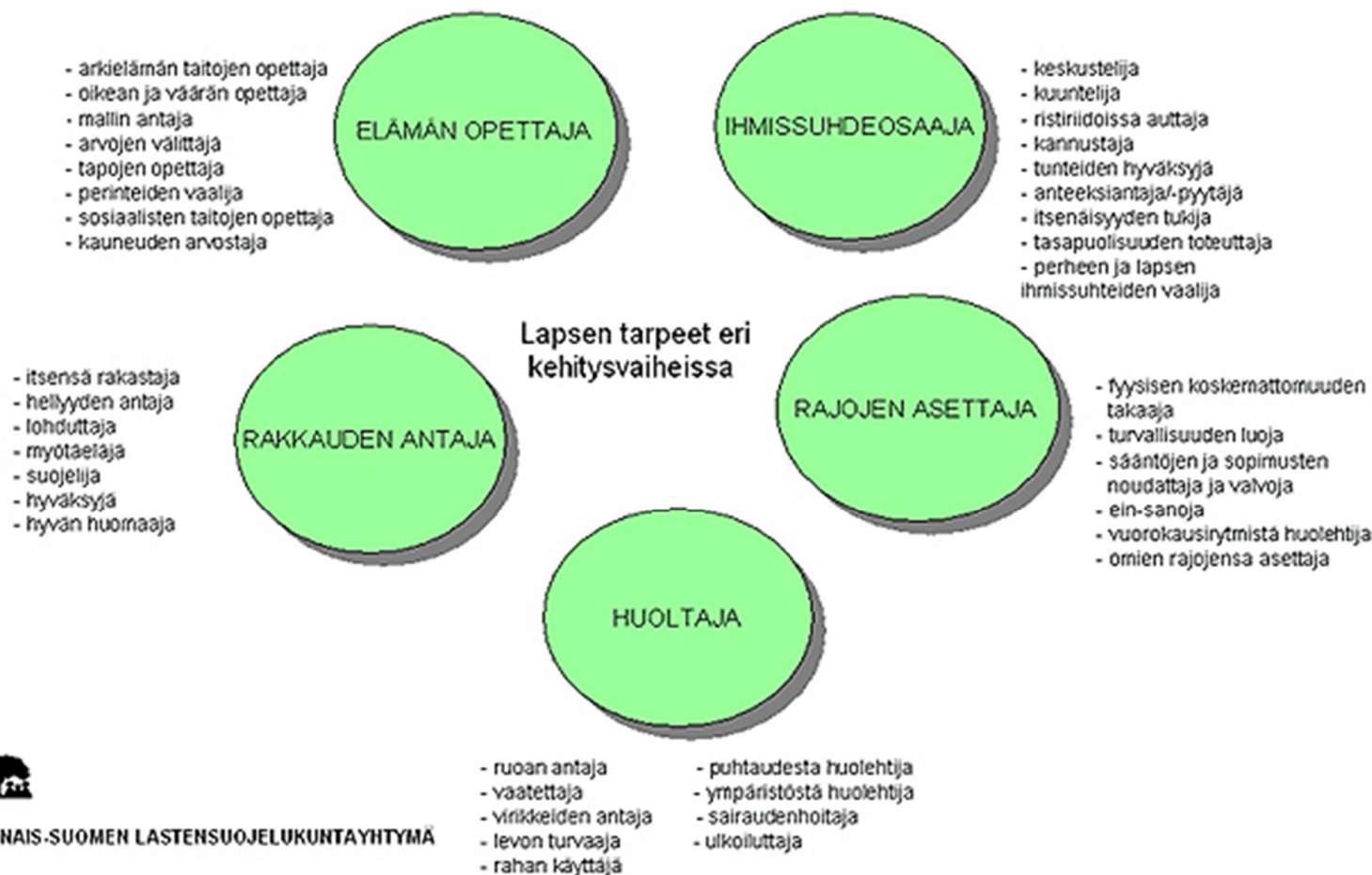
Liite 2: Haastattelurunko

Liite 3: Tutkimuslupa

LIITE 1

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA®

Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta

LIITE 2

HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot:

1. Minkä ikäinen olet?
2. Kuinka kauan aikaa erosta on?
3. Kuinka monta lasta sinulla on?
4. Minkä ikäisiä lapset olivat erotilanteessa?
5. Kuinka usein näät lastasi/lapsiasi?
6. Oletko huoltaja?

Vanhemmuus:

1. Jokainen meistä näkee ja määrittelee vanhemmuuden eri tavoin. Millä tavalla itse määrittelet käsitteen "vanhemmuus"? Mitä vanhemmuus tarkoittaa/merkitsee sinulle?

Vanhemmuus ennen eroa:

1. Millaiseksi koet vanhemmuutesi ennen eroa? Kuvaile vanhemmuuttasi.
2. Onko vanhemmuutesi muuttanut merkittävästi eron jälkeen? Millaiset asiat vanhemmuutta ovat eniten muuttaneet?

Vanhemmuuden roolit ja suhde lapseen eron jälkeen/ Sosiaalinen vanhemmuus:

3. Millainen on roolisi vanhempana tällä hetkellä? Onko ero muuttanut rooliasi? Oletko tyytyväinen tämän hetkisessä roolissa vanhempana? Mihin olet/ et ole tyytyväinen?
4. Millaiset suhteet sinun ja lapsesi välillä on? Onko ero muuttanut sinun ja lapsesi välistä suhdetta? Millä tavalla? (Mitkä asiat toivoisit olevan toisin?)

5. Pystytkö toimimaan samalla tavalla esimerkkinä lapsellesi arjessa ja arjen askareissa, esimerkiksi kotitöissä?

6. Koetko että pystyt vaikuttamaan lapsesi turvallisuuteen erosta huolimatta? Pystytkö asettamaan lapsellesi rajoja ja sääntöjä?

7. Vietätkö lapsesi kanssa yhtä paljon aikaa kuin ennen eroa? Jaatko mielestäsi saman verran huomiota ja hellyyttä?

Jaettu vanhemmuus:

9. Jakautuiko vanhemmuus tasaisesti ennen eroa?

10. Koetko, että vanhemmuus jakautuu tasaisesti sinun ja lapsen/lapsien toisen vanhemman välillä? Jos ei, niin mitkä asiat siihen olennaisesti vaikuttavat?

11. Toivoisitko, että vanhemmuus jakautuisi tasaisemmin? Millä tavoin?

12. Oletteko tulleet hyvin toimeen lapsen toisen vanhemman kanssa eron jälkeen? Pystytekö keskustelemaan rakentavasti lasta koskevista asioista?

Taloudellinen vanhemmuus:

13. Onko taloudellinen tilanne muuttunut merkittävästi eron myötä?

14. Koetko, että taloudellinen tilanne on koetellut omaa vanhemmuuttasi? Miten?

15. Onko rahasta ollut riitaa lapsen toisen vanhemman kanssa eron jälkeen?

16. Maksaako kumpikaan teistä vanhemmista elatusmaksuja toiselle? Tai autetaanko toista vanhempaa muuten rahallisesti?

17. Kustannetaanko lapsen tarvitsemat asiat/tavarat/vaatteet yhdessä toisen vanhemman kanssa?

18. Millaisiin asumisjärjestelyihin eron myötä on päädytty? Miksi? Onko asumisjärjestely mielestäsi toimiva? Miksi on/ei ole?

19. Oletko tyytyväinen lapsellesi tarjomiin elinolosuhteisiin? Pystytkö omasta mielestäsi tarjoamaan lapselle kaiken tarvittavan?

20. Koetko, että lapsen elinympäristö on lapsen kasvua ja kehitystä turvaava? Millaisia muutoksia toivoisit siihen?

Verkosto:

21. Millaiseksi kuvailisit lähipiirisi antamaa tukea erotilanteessa? Koetko, että tuki on ollut omaa vanhemmuuttasi tukevaa?
22. Tukeeko lapsen toinen vanhempi omaa vanhemmuuttasi? Millä tavoin?
23. Saatko entisen puolisosasi suvulta tukea vanhemmuuteesi?
24. Onko mahdollisesti uusi kumppani vaikuttanut vanhemmuuteesi? Miten?
25. Millaista tukea olet ylipäättään saanut vanhemmuuden säilymiseen erotilanteessa ja sen jälkeen?

Palvelut:

26. Mikä on yhteytesi Eroperheen kahden kodin lapset - projektiin?
27. Mitä kautta tai kenen avulla löysit eropalveluiden piiriin?
28. Olivatko palvelut helposti saatavilla?
29. Koetko saaneesi tarpeeksi tukea ja apua eri palveluiden kautta? Oletko ollut tyytyväinen saamaasi tukeen ja eri palveluihin?
30. Oletko mielestäsi saanut tukea nimenomaan vanhemmuuden säilymiseen ja sen ylläpitämiseen palveluiden tuottajilta?
31. Millainen/millaiset palvelut olisivat tukeneet parhaiten vanhemmuuttasi erotilanteessa?
32. Oletko saanut vertaistukea? Koetko, että vertaistuesta on ollut sinulle hyötyä?
33. Haluatko vielä sanoa jotakin muuta?

LIITE 3

Sivu 1 / 3

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Lahden ensi- ja turvakoti ry
Eroperheen kahden kodin lapset -projekti
Lahden ammattikorkeakoulu: Opinnäytetyö

Opiskelijat, puhelinnumero ja sähköpostiosoite:

Ida Jaakkola, [REDACTED], ida.jaakkola@student.lamk.fi

Ida Felin, [REDACTED], ida.felin@student.lamk.fi

Opinnäytetyön ohjaavan opettajan nimi ja sähköpostiosoite:

Kari Malin, kari.malin@lamk.fi

Opinnäytetyön aihe:

Opinnäytetyössä tutkimme vanhemmuuden säilymistä lapsiin eron aiheuttamissa muuttuneissa olosuhteissa.

Suunnitelma opinnäytetyön toteuttamisesta:

Olemme suunnitelleet toteuttavamme opinnäytetyön yhteistyössä Eroperheen kahden kodin lapset -projektin kanssa. Haastattelemme 6-7 aikuista palvelunkäyttäjää tutkimusta varten. Haastattelussa pyrimme saamaan palvelunkäyttäjiltä kokemuksia vanhemmuudesta eron jälkeen.

Eroperheen kahden kodin lapset -projektin on mahdollisuus saada opinnäytetyön kautta tietoa palvelunkäyttäjien kokemuksista vanhemmuuden säilymisestä ja mahdollisesti kehittää omaa toimintaansa sen avulla. Suoritamme haastattelut toukokuun aikana ja teemme aineistonanalyysiä kesän/alkusyksyn aikana. Opinnäytetyön pyrimme saamaan valmiiksi viimeistään joulukuuksi.

Suorittamispaikan vastuuhenkilön kanssa on keskusteltu mahdollisuudesta suorittaa opinnäytetyö. Vastuuhenkilö puoltaa opinnäytetyön suorittamista.

kyllä ei

Vastuuhenkilön nimi ja virka-asema

Anne Meritie Eroperheen kahden kodin lapset -projekti, vastaava erotyöntekijä

Pyydämme lupaa opinnäytetyön tekemiseen.

IDA JAARKOLA

Opiskelijan nimi

8.4.2014

Päiväys

Ida Jaarkola

Allekirjoitus

Ida Felin

Opiskelijan nimi

8.4.2014

Päiväys

Ida Felin

Allekirjoitus

KARI MALIN

Ohjaavan opettajan nimi

3.4.2014

Päiväys

[Signature]
Allekirjoitus

PÄÄTÖS

Johtokunta on käsitellyt tutkimuslupahakemuksen _____.

Lupa opinnäytetyön suorittamiseen myönnetään

Pyydetään lisäselvityksiä

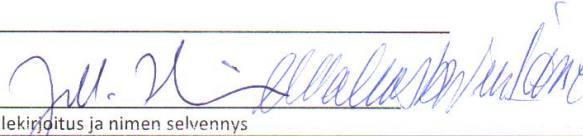
Lupaa opinnäytetyön tekemiseen ei myönnetä

Perustelu:

_____

_____

15.04.2014 Päiväys

 Allekirjoitus ja nimen selvennys